

Westlandtheater

Het theater van Westland

t h e a t e r
a d v i e s b v

Status:

Uitgevoerd door:

In opdracht van:

Datum:

Definitief

Theateradvies bv, 4Advies en Blueyard

Gemeente Westland

6 mei 2024

Waarom een theater?

opdrachtgever

Gemeente Westland

adviseur

Theateradvies® bv
vertegenwoordigd door Gerbrand Borgdorff

Inhoudsopgave

Waarom een theater?	4
Waardencreatie	8
Onderlegger Benchmark Gemeente Westland	10
Investeringskostenraming – Nieuwe WestlandTheater	24
Exploitatieschets Nieuwe Westlandtheater	29

Waarom een theater?

Theater is zo oud als de mensheid

Mensen willen van oudsher in groepsverband zingen, verhalen vertellen, dansen, musiceren en elkaar ontmoeten. Dat deden we buiten, op straat, op markten en kermissen, in arena's en tegenwoordig in openbare gebouwen. Vanaf de jaren vijftig is het vooral de (lokale) overheid die zalen bouwt en een rijk theaterleven faciliteert. Dat doet de overheid omdat theater op veel manieren van waarde is voor de samenleving: cultureel, sociaal en economisch.

Het theater heeft culturele waarde voor de gemeente

Verhalen vertellen is wat ons als mensen definieert. Zonder verhalen zouden we sterven van angst. We leven in een volkomen onbegrijpelijke wereld en we zien en ervaren dat die wereld levensgevaarlijk is. En al zolang als we dat beseffen, vertellen we verhalen om die angst te bedwingen. Dat heeft ons heel veel opgeleverd, want alles wat je om je heen ziet, is het gevolg van ons vermogen om te fantaseren en om verhalen te vertellen. Theater, film, dans en muziek zijn bij uitstek manieren om die verhalen te vertellen, te ontwikkelen en opnieuw te vertellen.

In het theater maakt het publiek kennis met ideeën en verhalen die het nog niet kende en wisselt daarover van gedachten. Het vertellen van verhalen laat ons nadenken over wie we zijn en hoe we in het leven staan. Een mooie voorstelling of een boeiend debat verbreedt ons blikveld en laat ons andere standpunten en perspectieven zien. Het versterkt en verdiept de band met onze omgeving, onze geschiedenis en met elkaar.

Het theater heeft sociale waarde

Het theater is van belang voor het bouwen van een vitale stad en draagt bij aan de kwaliteit van het leven van de bewoners. We gaan er samen heen om iets mee te maken. Met vrienden, burens of klasgenoten te lachen, ons te verbazen, ons te laten verrassen, iets te zien wat we nog niet eerder zagen. Het is een plek waar gemeenschapsgevoel en eigenwaarde kunnen groeien.

Het theater is een belangrijke sociale voorziening voor educatie en het verenigingsleven

Het theater is de plek in de gemeente waar je met een schoolklas naartoe kunt voor (professionele) schoolvoorstellingen. Met de hele klas een theatervoorstelling meemaken: herkenning, verbazing en plezier delen. Of zelf met je klasgenoten op de planken staan met de eindmusical in een echte theaterzaal: voor kinderen en ouders blijft het heeft een onvergetelijke ervaring.

Verenigingen maken intensief gebruik van het theater. Toneel- en muziekverenigingen geven jaarlijks uitvoeringen en niet te vergeten de dansscholen die met hun shows jaarlijks duizenden deelnemers de dag van hun leven bezorgen.

Het theater heeft economische waarde

Het theater maakt de gemeente aantrekkelijker om te wonen of bezoeken en het draagt bij aan het vestigingsklimaat voor ondernemers. Het theater biedt goede congres-, vergader- en feestruimtes aan bedrijven en organisaties. Het genereert extra inkomsten voor omliggende horeca, vervoerders en toeleveranciers. Volgens onderzoeker Hendrik Beerda (Cultuursector Merkenonderzoek) kun je iedere euro die de bezoeker uitgeeft in het theater met tweeënhalve vermenigvuldigen. Mensen gaan een hapje eten, winkelen nog wat van tevoren, drinken wat na afloop. Dat geldt niet alleen in de grote steden, maar voor ieder cultuurhuis in het hele land. Die opbrengst vind je niet terug in de gemeentelijke begroting, maar wel bij de lokale ondernemers en de totale gemeentelijke economie.

Zie je die waarden terug in het huidige WestlandTheater De Naald?

Het huidige theater doet het bijzonder goed, ook ten opzichte van theaters in vergelijkbare gemeentes:

- Er is veel lokale binding dankzij een ongekeerd rijk cultureel verenigingsleven (theater, muziek, koren, dans) in de gemeente. Amateurgezelschappen maken dankbaar gebruik van het theater; in Westland overstijgt de vraag daarnaar ruimschoots de nu beschikbare ruimte. Het theater moet heel vaak nee verkopen aan lokale gezelschappen.
- De omliggende horeca floreert op voorstellingsavonden. De Naaldwijkse horeca roostert haar personeel in aan de hand van het programma van het theater.
- Het theater presteert goed in publieksaantallen. De vraag naar kaartjes is groter dan het aantal beschikbare stoelen. Er zijn kansen om dat succes te laten groeien met een nieuw gebouw.
- De publiekstevredenheid is zeer hoog.
- Het theater heeft een uitstekende reputatie in Nederland; niet voor niets heeft De Naald meermaals de titel 'Theater van het Jaar' gewonnen. Belangrijke aspecten daarin betroffen visie op en inzicht in wat het publiek wil, de gastvrijheid en de rol als broedplaats voor jong talent. Ook onder spelers is de gunfactor hoog.
- De bioscoopfunctie is goed geïntegreerd in de bedrijfsvoering en dat is belangrijk voor de publieksstromen en de exploitatie.
- Er is veel ruimte voor groei. Dat is af te zien aan het aantal keren dat 'nee' verkocht moet worden aan amateurgezelschappen en bedrijven en natuurlijk aan het aantal bezoekers dat jaarlijks geen kaartje kan bemachtigen voor voorstellingen.

Waarom NU een nieuw theater?

WestlandTheater De Naald gaat sluiten. Het oude theatergebouw is versleten. In 2009 is besloten het pand voor de laatste keer te renoveren. In 2019 zou er een nieuw theater staan. In 2019 stond er geen nieuw theater en is een bedrag beschikbaar gesteld (620K) om het theater nog vijf jaar draaiend te houden. Er is toen afgesproken dat op de bestaande installaties alleen onderhoud zou plaatsvinden, maar geen grote vervangingsinvesteringen meer zouden worden gedaan. Bedoeling was om het gebouw nog zo'n 5 jaar in de lucht te houden; in 2024 zou er een nieuw gebouw staan. Ook die ambitie is niet gehaald.

In 2019 was al becijferd dat er eigenlijk € 2.6 miljoen nodig was, maar, aldus het raadsbesluit:

'In afwachting van de beoogde nieuwe Naald kiezen we nu alleen voor het hoogstnoodzakelijke groot onderhoud om De Naald komend jaar nog in gebruik te houden. Hiervoor reserveren wij € 620.000 (11). Voor de nieuwe Naald is nog geen dekking. Wij komen in 2020 met een plan, in combinatie met de ontwikkeling van het gebied rond de Verdilaan.'

Wat zijn de opties?

De volgende opties zijn onderzocht:

- Oplappen van het bestaande gebouw
- Renoveren van het gebouw
- Nieuwbouw

Oplappen van het bestaande gebouw, zodat het vijf jaar tot tien jaar door kan.

Vanwege de staat van de installaties (zowel de gebouwinstallaties als de theatertechniek) is alleen oplappen geen optie meer. Dat is de afgelopen jaren al gedaan, steeds met het argument dat er in 2024 een nieuw gebouw zou zijn. De afgelopen zomer heeft de laatste oplapbeurt nog een paar jaar respijt gegeven voor enkele onderdelen. Inmiddels is een belangrijk deel van de installaties echt toe aan vervanging.

Conclusie: Oplappen is geen optie.

Renovatie om het gebouw te verduurzamen en te voorzien van nieuwe installaties, zodat het weer 25 jaar vooruit kan.

Renoveren klinkt goed, maar is onevenredig duur. Gebouw en installaties kunnen dan niet integraal worden ontworpen en in een logische volgorde geplaatst. Installaties moeten dan namelijk heel precies worden ontworpen voor bestaande ruimtes. Die ruimtes moeten helemaal worden gestript om dat mogelijk te maken en alle muren, vloeren en het dak moeten worden geïsoleerd en mogelijk constructief versterkt. Zo'n werkwijze is complex en dus duur. Als er zoveel moet worden verbeterd, is sloop/nieuwbouw doorgaans goedkoper. Tijdens een verbouwing is het gebouw dicht, wat niet alleen geld kost, maar ook publiek. Bijkomend probleem is dat een renovatie geen oplossing biedt voor de beperkte zaalcapaciteit of de ingewikkelde logistiek. Vanwege de noodzaak om bij een renovatie ook de vluchtwegen op orde te krijgen, wordt de zaalcapaciteit zelfs nog lager dan nu. Dat betekent dat een belangrijk

deel van de programmering niet meer mogelijk is. De operatie is in 2019 begroot op € 13,3 miljoen. Als die renovatie volgend jaar wordt uitgevoerd, dan kost dat minimaal € 17,3 miljoen. Dan is het theater een jaar dicht, maar zonder dat het meerwaarde oplevert voor de gemeente, het theater of haar bezoekers. Het theater is dan nog steeds te klein voor een gezonde exploitatie.

Conclusie: als gekozen wordt voor renovatie, dan gaat het theater minimaal een jaar dicht en het resultaat is een theater dat nog minder kan bieden voor de gemeente en de bewoners dan nu. Tegelijkertijd zal de exploitatiesubsidie dan moeten stijgen.

Nieuwbouw

Nieuwbouw vergt een hogere investering, maar biedt ook een aantal belangrijke voordelen. Bij nieuwbouw kan het bestaande gebouw blijven functioneren tot het nieuwe theater klaar is; er valt geen gat in de programmering. Het nieuwe gebouw wordt duurzaam gebouwd, is voorzien van moderne en zuinige installaties en beschikt over een goede logistiek en voldoende zaalruimte. Dat is nu niet het geval.

Het huidige aantal stoelen (400) is te klein voor een gezonde exploitatie. De populaire voorstellingen zijn allemaal uitverkocht (bij veel voorstellingen moet het theater (veel) mensen teleurstellen), maar die voorstellingen zijn eigenlijk te duur als er maar 400 bezoekers in de zaal kunnen. Als er 600 stoelen zijn, is de zaal nog steeds uitverkocht, maar is de opbrengst wel anderhalf keer zo hoog. Er moet nu onevenredig veel worden bijgelegd, ofwel door het theater, ofwel door de bespelers. En die bespelers haken dan af.

Conclusie: Nieuwbouw voorkomt beëindiging van de activiteiten van het theater en zorgt ervoor dat de inwoners van de gemeente gebruik kunnen blijven maken van deze voorziening.

Wat zijn de gevolgen?

Hoe ernstig de gevolgen zijn hangt af van de keuzes die nu gemaakt worden.

Er zijn drie mogelijkheden:

1. Niets doen
2. Renoveren
3. Nieuwbouw

Niets doen

Als gekozen wordt om de beslissing over het theater uit te stellen, dan betekent dat op dit moment niets doen. Naar verwachting zal het mogelijk zijn om het theater nog een jaar of vijf in de lucht te houden, maar niet op het huidige niveau.

De beperkingen van de zaalcapaciteit en het toneel laten zich nu al steeds meer voelen.

- Musicals en andere grotere voorstellingen vallen weg. Het toneel is te klein en vooral: de zaalcapaciteit is te laag. Het is voor het theater en de gezelschappen eenvoudig niet meer op te brengen om een voorstelling te spelen voor slechts 400 mensen.

- Bewoners kunnen dat aanbod niet langer zien in de eigen gemeente. Voor oudere bezoekers en (basis)scholen is dat vaak geen optie. Zij kunnen niet langer gebruikmaken van het theater. Dat raakt ouderen en basisschoolkinderen die nu nog volop gebruikmaken van het theater.
- Amateurverenigingen. Er is nu al een tekort aan ruimte en per jaar moet 75 keer nee verkocht worden aan amateurgezelschappen. Die kunnen dus niet in de eigen gemeente uitvoeringen verzorgen.
- Danscreatie is een vaste partner van het theater, maar de zaal en het toneel bieden inmiddels onvoldoende ruimte voor de voorstellingen waar jaarlijks 3200 mensen naar toekomen. Deze professionele partner moet uitwijken naar Rijswijk. Voor een deel van het publiek is dat te ver weg. Zij kunnen niet in naar voorstellingen die NB ontwikkeld zijn in hun eigen theater.

De komende jaren zullen de beperkingen steeds duidelijker naar voren komen.

Het is overigens niet uitgesloten dat vijf jaar voor een aantal onderdelen van het theater niet eens haalbaar is. Een aantal onderdelen is aan het einde van de levensduur, zoals de koelmachine en de hijsinstallatie van de grote zaal. Mogelijk dat alles nog vijf jaar werkt, maar zeker is dat allerminst.

Een ander risico is huidige vluchtweg via het buurpand De Binnenhaven. Deze vluchtweg bestaat bij de gratie van de goedwillendheid van de burens. Als men het pand verkoopt of als om een andere reden wordt besloten dat niet langer toe te staan, dan moet direct een alternatief worden gecreëerd, waardoor direct het aantal stoelen wordt verlaagd naar 350. Dat betekent direct een verdere versobering van de programmering. En dat betekent dat er direct een extra jaarlijks tekort van ca. 2.5 ton.

Renovatie

Als gekozen wordt voor renovatie, dan kan dat het best zo snel mogelijk gebeuren. Dan is de kans op uitval van installaties het kleinst. De eerste mogelijkheid om te beginnen is in de zomer van 2025. De verwachting is dat het pand dan een jaar dicht is voor renovatie. De bouwkosten daarvoor bedragen dan minimaal 17,3 miljoen euro. Omdat de capaciteit van de grote zaal in dat geval lager zal zijn dan nu (in verband met de vluchtwegen), betekent dat, zoals gezegd een jaarlijks **extra** tekort van 2.5 ton.

Nadeel is bovendien dat het gebouw dan een jaar dicht is. De ervaring leert dat dan een deel van het publiek wegvalt. Het duurt dan weer een paar jaar voordat het publiek weer is opgebouwd. Ook dat betekent een extra kostenpost.

Nieuwbouw

Als gekozen wordt voor nieuwbouw en als nu begonnen wordt met de voorbereidingen, dan kan dat nieuwe theater er in 2028 of 2029 staan. Het bestaande gebouw zal dan nog vijf jaar moeten functioneren. Aangezien de afgelopen jaren steeds gekozen is om niet te investeren en alleen de meest acute problemen op te lossen, zijn heel veel onderdelen van het gebouw en van de theatertechniek aan het einde van hun levensduur gekomen. Het is allerminst zeker dat die onderdelen niet uitvallen in de komende vijf jaar.

Wat gaan die verschillende scenario's kosten?

Scenario 1: niets doen

Niets doen is niet gratis. Als besloten wordt om de plannen opnieuw uit te stellen met bijvoorbeeld vijf jaar, dan betekent dat dat een nieuw gebouw er pas over 10 jaar is. Het huidige gebouw moet dan nog 10 jaar mee. De kosten daarvan zijn in kaart gebracht door Adviesbureau IBCB Bouwcare.

De kosten voor instandhouding van 10 jaar bedragen:

1. Bouwkundig: € 3.990.997
2. Theatertechnisch: € 3.884.850

De totale post voor vervanging komt daarmee op: € 7.875.847

Dat bedrag is excl. BTW en excl. normale onderhoudskosten.

Als dan over 10 jaar een nieuw theater gerealiseerd is, kan slechts een deel van deze investering worden meegenomen naar het nieuwe pand. Het dak, de kozijnen, de koelmachines, de luchtbehandeling, de stoelen op de tribune van de kleine zaal en de infrastructuur voor de podiumtechniek kunnen niet meeverhuizen. Een deel van de investeringen kan wel mee naar een nieuw gebouw, maar niet zonder verhuiskosten.

Het deel dat niet kan worden meeverhuurd is: € 4.785.847. Dit deel van de investeringen blijft achter in het bestaande gebouw en moet dan versneld worden afgeschreven.

Het deel dat wel kan meeverhuizen bedraagt derhalve € 3.090.000, maar dan moet nog wel rekening worden gehouden met verhuiskosten van 2,5 ton (met name het verhuizen van de hijsinstallatie is relatief kostbaar).

Voor alle duidelijkheid: Zonder deze investeringen moet het theater over vijf jaar sluiten en waarschijnlijk al eerder.

Scenario 2: Renoveren

De kosten voor renovatie zijn in 2019 geraamd op een bedrag van ruim 13 miljoen. Renovatie is dan niet alleen de instandhouding van het huidige gebouw, maar houdt ook in dat het gebouw verduurzaamd wordt. Vanwege de sterk gestegen bouwindex, moeten we rekening houden met een budget van 17,3 miljoen, wanneer gekozen wordt voor renovatie in 2025.

Renovatie houdt in dat de capaciteit van de grote zaal omlaag gaat naar 350 stoelen. Voor de exploitatie betekent dat een extra subsidielast van € 250.000 per jaar, zoals berekend door de adviseurs van Blueyard. Kortom: meer subsidie voor een kleinere voorziening. De totale subsidie stijgt, maar ook de subsidie per bezoeker stijgt.

Scenario 3: nieuwbouw

In 2021 is een bouwkostenraming gemaakt op basis van zeer globale kengetallen. Het aantal benodigde meters is daarin eenvoudigweg vermenigvuldigd met een (hoog) bedrag per vierkante meter. Dat resulteerde in een budget van 45 miljoen (excl. btw). Die raming is geactualiseerd, maar nu veel preciezer en op basis van het huidige prijspeil. Dat resulteert in een begroting van € 40 miljoen euro (excl. btw).

Het is belangrijk om te beseffen dat een keuze voor nieuwbouw niet betekent dat de komende jaren geen investeringen te verwachten zijn. Bovendien blijft de kans bestaan dat het theater tijdelijk moet sluiten als grote installaties plotseling uitvallen. Zonder goede luchtbehandeling kan geen publiek worden ontvangen en zonder een veilige hijsinstallatie kunnen geen voorstellingen geboekt worden. Zonder nieuwe led-armaturen gaat op enig moment letterlijk het licht uit.

Nieuwbouw betekent dat het theater nog 5 jaar moet functioneren.

De kosten voor instandhouding voor de komende 5 jaar bedragen:

1. Bouwkundig:	€ 2.895.362
2. Theatertechnisch:	€ 1.612.500
Totaal	€ 4.507.862

Van deze kosten kan een deel van € 800.000 zonder bijkomende kosten meeverhuizen naar een nieuw gebouw. Het resterende bedrag van bestaat uit investeringen die noodzakelijkerwijs achterblijven in het huidige gebouw.

Ook deze bedragen zijn excl. BTW en excl. reguliere onderhoudskosten.

Wat gaat het daarna kosten?

De exploitatielasten van het nieuwe theater zullen hoger zijn dan nu; daar staan echter hogere opbrengsten tegenover. Met het nieuwe gebouw kan veel beter worden voorzien in de vraag naar ruimte voor uitvoeringen van verenigingen en amateurgezelschappen. Ook het bedrijfsleven kan dan vaker gebruikmaken van het theater. De huidige vraag is immers veel groter dan de beschikbare ruimte. Zakelijke evenementen zijn weliswaar geen kernactiviteit van het theater, maar ze vormen wel een belangrijk bron van inkomsten die nu niet kan worden benut. Bijkomend voordeel: het zorgt voor binding tussen bedrijfsleven en theater en vergroot daarmee het draagvlak.

Het nieuw theater vraagt weliswaar om een hogere totale subsidiebijdrage, maar heeft een (veel) lagere subsidiebijdrage per bezoeker.

Er zijn straks dus veel meer mensen die gebruik kunnen maken van het nieuwe theater.

En hoe zit het met de kapitaalslasten?

Omdat de kavel van het huidige theater vrijkomt (en daarmee de grondopbrengsten) kan een verhoging van de jaarlijkse lasten beperkt blijven.

Minder zichtbaar, maar wel van belang zijn opbrengsten die het theater indirect genereert. Op de (iets) langere termijn leveren culturele accommodaties veel meer op dan woningbouw, blijkt uit onderzoek naar de economische waarde van de culturele accommodaties in Rotterdam (Bureau Rebel, 2021). Die opbrengsten betreffen onder meer waardestijging van het vastgoed, werkgelegenheid, verbetering van het vestigingsklimaat en inkomsten voor naburige bedrijven. Het bureau becijferde dat iedere euro eigendomslast of huurlast maar liefst 24 euro uitlokt. Van die 24 euro komt 11 euro terecht bij de overheid.

Hoe verhoudt de gemeente Westland zich tot andere gemeentes?

Als we kijken naar vergelijkbare gemeentes (100.000 - 150.000 inwoners) dan geeft de gemeente Westland veruit het minste uit aan cultuur. Ook in de klasse daaronder (50.000 - 100.000 inwoners) geeft een belangrijk deel van de gemeentes meer uit aan cultuur dan de gemeente Westland.

De situatie in de gemeente Westland is vergeleken met de gemeentes Alphen a/d Rijn, Ede, Helmond, Hoogeveen, Meppel, Oss en Zaandam. Zij hebben allemaal te maken de vraag of het lokale theater moet worden verbouwd, vernieuwd, of verhuisd. We zien dat de sociaal-culturele functie van het theater daarin steeds een doorslaggevende rol speelt.

Stedenbouwkundig plan Verdilaan

Het nieuwe theater vormt de eerste stap in de stedenbouwkundige ontwikkeling van de Verdilaan. Dat is een groot plan, waarvan de uitvoering pas kan beginnen als er ruimte vrijkomt. Die komt vrij als het theater kan verhuizen naar de open ruimte voor het stadhuis. Ook wanneer een inwoner van gemeente Westland geen theater- of bioscoopbezoeker is maar wel graag deze gebiedsontwikkeling tot stand ziet komen, is het noodzakelijk dat het huidige theater hiervoor plaatsmaakt.

Door te kiezen voor nieuwbouw hoeft WestlandTheater de Naald niet te worden gesloten voor renovatie, maar kan de exploitatie worden voortgezet. Dat drukt de kosten van het project; bovendien blijft de (jarenlange opgebouwde) band tussen publiek en theater behouden.

Samenvattend

Het theater heeft grote culturele, sociale en economische waarde. Daarmee is het een zeer belangrijke voorziening voor de bewoners en de gemeente. Het huidige theater kan die rol nu onvoldoende spelen. Het gebouw is te klein en de voorzieningen zijn (te) beperkt. Het huidige gebouw is bovendien versleten en gaat over een paar jaar dicht. In een nieuw theater is ruimte voor een kwalitatief goede programmering, zijn voldoende speelmogelijkheden voor de amateurgezelschappen en verenigingen, is er ruimte voor educatie en voor evenementen van het bedrijfsleven. Een nieuw gebouw voorziet in bewonersbehoeften en draagt bij aan welzijn, vestigingsklimaat en gebiedsontwikkeling.

We adviseren om te kiezen voor een nieuw theater en we adviseren om dat nu te doen, zodat het nieuwe theater er over 5 jaar staat.

Waardencreatie

Theater is er sinds mensenheugenis. Al van voor de oude Griekse tijd is bekend dat men in groepsverband danste en muziek maakte en anderen ervan genoten om ernaar te kijken en te luisteren. En dat is altijd zo gebleven. De podiumkunsten hebben zich ontwikkeld en de belangstelling ervoor is alleen maar toegenomen. Inmiddels hebben vele gemeenten in Nederland een theater of concertzaal en trekken ze jaarlijks miljoenen bezoekers. Vanwaar deze belangstelling voor theater? Omdat theater waarden levert. Waarden voor de mens, voor de samenleving en voor de economie. De gemeente Westland denkt na over een nieuw theater en over de waarden die dit in haar gemeente de bevolking kan bieden. Waar moeten we bij waarden aan denken? Grofweg zijn er drie soorten: sociale, culturele en economische.

Sociale waarden

Bij sociale waarden denken we aan ontmoeting. Vroeger was de kerk de publieke ontmoetingsplaats. Deze functie van de kerk is vrijwel verdwenen maar de behoefte aan publieke ontmoetingsplaatsen is gebleven. Mensen willen ergens bij horen, onderdeel uitmaken van een gemeenschap. Mensen komen elkaar tegen in het winkelcentrum, op straat en wachtend op de bus, maar dat zijn vluchtige contacten. Een café en een theater nodigen uit om samen te bezoeken, een wat langer gesprek te voeren, al was het maar over wat iedereen net in de zaal heeft ervaren. Die gemeenschappelijke beleving is belangrijk.

Ontmoeting is belangrijk. Dat was niet altijd zo. Neem het Oude en het Nieuwe Luxor in Rotterdam. Begin vorige eeuw was de filosofie dat het publiek zo snel mogelijk van de straat de zaal in moest en zo snel mogelijk na de voorstelling de straat weer op. De trap naar de zaal in het Oude Luxor staat een paar meter achter de ingang. In het Nieuwe Luxor moet het publiek eerst door een grote hal, over een grote trap naar een nog grotere foyer en dan pas de zaal in. Dat is nu de filosofie. Ontmoeting. Dat er in de foyer activiteiten plaatsvinden waarbij het publiek niet hoeft stil te zitten, die uitnodigen om langer te blijven.

Inclusie is belangrijk. Dat iedereen meedoet aan de samenleving, ongeacht inkomen, achtergrond of religie. Theater biedt bij uitstek de mogelijkheid iedereen te bereiken. Met activiteiten en voorstellingen door en voor specifieke bevolkingsgroepen. Cultuureducatie helpt hierbij. Leerlingen van basis- en middelbare scholen via de school kennis laten nemen van theater. Op deze manier sociale structuren versterken, het gemeenschapsgevoel bevorderen, het bijdragen aan de integratie van minderheden en aan het zelfbewustzijn en eigenwaarde van de bevolking.

Culturele waarden

Het kenmerk van theater is dat men in beperkte tijd, in een beperkte ruimte, een verhaal kan vertellen. Acteurs verkondigen verschillende standpunten en hun personage kan zich

ontwikkelen. Het is aan het publiek te oordelen met wie het zich identificeert. Theater kan aanzetten tot debat. Bekend is de voorstelling Door de bank genomen waarin De Verleiders de bankenwereld fileerde. De voorstelling zette landelijk aan tot discussie over de macht van banken en was zelfs onderwerp in de Tweede Kamer. Er zijn voorstellingen over maatschappelijke problemen en taboes zoals over pesten, incontinentie enzovoort. Niet zelden dragen deze voorstellingen bij aan het slechten van taboes doordat ze gevoelige onderwerpen bespreekbaar maken en er publiek in de zaal zit met dezelfde vragen en ervaring. Die gemeenschappelijkheid zet vervolgens weer aan tot gesprek. Hier zijn mooie voorbeelden van.

Je kunt leren van wat je hoort en een mening vormen. Hoe tolerant zijn we? Wat kunnen we als samenleving accepteren? 'Ik vond het veel te ver gaan.' 'Ik helemaal niet.' En je hebt een gesprek. Je wordt geconfronteerd met onderwerpen waar je wellicht nooit mee te maken hebt. Theater brengt historisch besef bij, theater draagt bij aan de Nederlandse identiteit. De Jantjes, Onze Jordaan, Soldaat van Oranje, Ciske de Rat, allemaal uitingen van wie we zijn en gerelateerd aan ons gemeenschappelijke verleden. Theater dient ook voor verstrooiing, voor divertissement. Even de zorgen van alledag van je afzetten. Fijn om met vrienden, familie of je geliefde samen te beleven.

Theater is een plek voor lokale amateurs. Met elkaar aan cultuur doen. Muziek maken, dansen, toneel spelen, de afscheidsmusical van groep acht. Nieuwe kunstvormen mogelijk maken zoals hiphop, spoken word en rappen. Jong talent kansen geven. Als we dat niet doen, hebben we over tien jaar geen grote artiesten. Youp van 't Hek speelde jarenlang in kleine zaaltjes voordat hij doorbrak. Ook dat is een taak en een waarde van theater.

Theater biedt een brede schakering van culturele waarden. Er is geen vorm van vrijetijdsbesteding te bedenken dat zo een geschakeerd geheel van emoties, impulsen en ervaring biedt.

Economische waarden

Een theater genereert directe bestedingen in het theater, in de lokale horeca, bij taxibedrijven enzovoort. De eigen bevolking wordt geprikkeld vaker in de eigen gemeente uit te gaan en bij het aantrekken van publiek van buiten Westland leidt dit helemaal tot extra inkomsten. Een theater creëert werkgelegenheid voor eigen personeel en bij leveranciers.

Theater creëert trots. Een inwoner van Westland wil graag vertellen hoe goed het leven er is. Daar hoort een theater bij. De overheid neigt er vaak toe van een theater niet alleen een functioneel maar ook een mooi gebouw te maken, het liefst liggend aan een uitnodigend plein. Ze wil het prestige van een gemeente tot uiting brengen dusdanig dat ook inwoners die niet naar theater gaan ervan genieten alleen al door het te zien, de Non-uservalue. Amsterdammers zijn trots op Amsterdam mede omdat zij de Nachtwacht hebben, ook al hebben ze die wellicht nooit gezien. Trots is belangrijk. Een theater draagt bij aan het stedelijke imago, aan de identiteit van een gemeente en zorgt voor levendigheid in het centrum.

Creativiteit. De economie heeft behoefte aan creativiteit. Op de internationale markt kan Nederland het nooit winnen met lage prijzen. De maakindustrie trekt weg en Nederland richt zich op mooiere en betere producten. Voor het Westland geen nieuwtje. Innovatie hoort erbij, oriëntatie op de internationale markt passend bij de ambitie van de gemeente Westland op het gebied van kennis en onderwijs voor tuinbouw. Hoe kweken we nog mooiere producten?

Hoe krijgen we gevoel voor schoonheid? Door creatief bezig te zijn, door naar schilderijen te kijken, door naar muziek te luisteren, te leren genieten van dans. Een theater vervult hierin een belangrijke rol. Hier leert het publiek schoonheid te waarderen en bevordert zo zijn creativiteit.

Een belangrijk aspect is de bijdrage aan het vestigingsklimaat van bedrijven en particulieren. Bekend is dat bedrijven bij vestiging eerst kijken naar harde voorwaarden zoals beschikbaarheid van grond, de prijs ervan en transportmogelijkheden voor grondstoffen en eindproducten. Dan of er scholen en woningen voor de medewerkers zijn. Vervolgens volgen zachte voorwaarden zoals sportverenigingen, natuur en cultuur. Hier blijkt uit onderzoek de aanwezigheid van een theater hoog te scoren. Bij particulieren en met name bij zzp'ers speelt de aanwezigheid van een theater nog sterker. Meer en meer particulieren werken vanuit huis en hoeven niet meer vlak naast hun werk te wonen. De aanwezigheid van cultuur maakt Westland aantrekkelijk voor de velen die hiervan houden.

Inwoners in een gemeente zonder theater kunnen theater bezoeken in een nabijgelegen gemeente. Voor verstrooiing is dat prima alhoewel afstand altijd een drempel is. Geen theater hebben is goedkoop voor de eigen gemeente maar alle geschetste sociale en economische waarden gaan aan de gemeenschap voorbij. Een eigen theater valt bij een bevolkingsomvang als Westland te prefereren.

Kost een theater geld? Een theater met gemengde programmering, met voorstellingen die slechts een of twee dagen spelen en met een maatschappelijke taak voor de gemeenschap, kost per definitie geld. Daarentegen creëert het alle genoemde waarden. Waarden die vaak lastig in geld zijn uit te drukken maar die letterlijk onbetaalbaar zijn.

Waarden die een theater bijdraagt aan een gemeente/stad

- 1 Historisch besef en overdracht van historische waarden (Griekse tragediën, Soldaat van Oranje)
- 2 Symbolische waarden, normen (tolerantie, hoe gaan we met elkaar om, et cetera)
- 3 Esthetische waarde, gevoel voor schoonheid
- 4 Art for purpose, zoals taboes bespreekbaar maken, Dance for Health
- 5 Debat, plek van het vrije woord
- 6 Vernieuwing kunstvormen en interpretatie (hiphop, urban)
- 7 Educatieve waarde, persoonlijke ontwikkeling, ontplooiing
- 8 Ervaringen delen, het gesprek voeren
- 9 Niveau van beschaving tonen
- 10 Verstrooiing, divertissement
- 11 Verbindende waarde, ontmoetingsfunctie, clubgoed, vanuit individu
- 12 Versterken sociale structuren, gemeenschapsgevoel, zelfbewustzijn, eigenwaarde van de bevolking
- 13 Stedelijk imago, identiteit zoals ervaren door derden
- 14 Integratie minderheden, sociaal zwakkeren
- 15 Het tegengaan van isolement, eenzaamheid
- 16 Plek voor amateurs
- 17 Mooie gebouwen beïnvloeden waardering over een woonplaats (niet-gebruikswaarde)
- 18 Externe effecten zoals trots
- 19 Directe bestedingen inclusief besteding door bezoekers van buiten
- 20 (In)directe werkgelegenheid
- 21 Inkomen voor artiesten, kunstenaars, musici
- 22 Levendigheid stad
- 23 Bijdrage aan creatieve industrie
- 24 Bijdrage aan woon- en werkklimaat
- 25 Bijdrage aan vestigingsklimaat bedrijven en particulieren

Onderlegger Benchmark Gemeente Westland – Theater voor Westland

Inleiding

Gemeentelijke besluiten om tot (ver)nieuwbouw van een theater te komen leiden meestal tot stevig debat. Dat is in de gemeente Westland niet anders dan in andere gemeenten. Om die reden is gevraagd te bekijken hoe culturele vraag en aanbod in Westland zich verhouden ten opzichte van die in andere gemeenten van vergelijkbare omvang? Welke functiecombinaties worden overwogen bij de bouw en welke rol heeft het theater in het verenigingsleven, bij lokale culturele initiatieven en voor het bedrijfsleven? In deze benchmark zijn de gemeente Westland en 7 andere gemeenten kwalitatief en kwantitatief met elkaar vergeleken en in een landelijke context geplaatst.

Acht gemeenten vergeleken

De gemeenten Westland, Alphen aan den Rijn, Ede, Helmond, Hoogeveen, Meppel, Oss en Zaanstad zijn met elkaar vergeleken. Al deze gemeenten hebben meerdere kernen en minimaal 1 theater. Al deze theaters hebben in de afgelopen 10 jaar te maken gehad met verbouw/nieuwbouw of zitten momenteel in dit proces.

De kleinste gemeente uit deze vergelijking is Meppel met >35.000 inwoners. De grootste is Zaanstad met < 160.000 inwoners. Gemeente Westland valt met <115.000 inwoners onder de G30, de grootste 30 gemeenten van Nederland. In deze vergelijking hebben we ook een aantal kleinere gemeenten meegenomen om verschillen en overeenkomsten beter inzichtelijk te maken.

Cultuursubsidie per gemeente

Bij het benchmarkonderzoek valt op dat er grote verschillen zijn tussen de cultuursubsidies van de verschillende gemeentes. Zoals te zien is in tabel 8 op blz 15 van dit rapport zijn de subsidiebedragen per inwoner van de gemeentes:

1. Westland	€ 25,14
2. Alphen aan den Rijn	€ 88,86
3. Ede	€ 44,80
4. Helmond	€ 82,46
5. Hoogeveen	€ 51,58
6. Meppel	€ 30,28
7. Oss	€ 41,40
8. Zaanstad	€ 52,45

Acht gemeenten, 78 steden en dorpen

De acht gemeenten hebben allemaal meerdere kernen. Deze kernen verschillen in omvang, variërend van steden tot kleine dorpen en buitengebieden. De gemeente Helmond heeft met 4 kernen de minste en gemeente Oss met 24 de meeste. Het aantal kernen correspondeert daarmee niet direct met aantal inwoners. Er wordt niet vergeleken op inwoners per kern, maar per gemeente.

Tabel 1: Acht gemeenten en hun kernen

Gemeente	Bestuurscentrum	Kernen	Kernen-2	Inwoners
Westland	Naaldwijk	11	Naaldwijk · s-Gravenzande · Ter Heijde · Honselersdijk · Kwintsehl · De Lier · Maasdijk · Monster · Poeldijk · Wateringen · Heenweg	114.887
Alphen a/d Rijn	Alphen a/d Rijn	7	Alphen aan den Rijn · Ede · Aarlanderveen · Benthuisen · Boskoop · Hazerswoude-Dorp · Hazerswoude-Rijndijk · Koudekerk aan den Rijn · Zwammerdam	114.182
Ede	Ede	10	Ede · Bennekom · Deelen · De Klomp · Ederveen · Harskamp · Hoenderloo (deels) · Lunteren · Otterlo · Wekerom	122.012
Helmond	Helmond	4	Helmond · Stiphout · Mierlo-Hout · Brouwhuis	94.898
Hoogeveen	Hoogeveen	1 stad, 9 dorpen	Hoogeveen · Elim · Fluitenberg · Hollandscheveld · Nieuweroord · Nieuwlande · Noordscheschut · Pesse · Stuifzand · Tiendeveen	56.433
Meppel	Meppel	1 stad, 4 dorpen	Meppel · Broekhuizen · Nijeveen · Rogat · De Schiphorst	35.464

Oss	Oss	24	Oss, Berghem · Demen · Deursen · Dennenburg · Dieden · Geffen, Haren · Herpen · Teeffelen · Oijen · Lithoijen · Huisseling · Keent · Macharen · Megen · Neerlangel · Neerloon · Koolwijk · Overlangel · Ravenstein · Lith · Maren-Kessel · Het Wild	94.437
Zaanstad	Zaandam	1 stad, 6 dorpen	Zaandam · Assendelft · Koog aan de Zaan · Krommenie · Westzaan · Wormerveer (met Westknollendam) · Zaandijk	159.618

Hoogeveen	56.433	129,25	- land 127,54 km ² - water 1,71 km ²	Hardenberg, Coevorden, Meppel
Meppel	35.464	57,03	- land 55,53 km ² - water 1,5 km ²	Hoogeveen, Steenwijk, Zwolle, Kampen
Oss	94.437	170,93	- land 163,16 km ² - water 7,77 km ²	Wijchen, Den Bosch, Maashorst, Land van Cuijk
Zaanstad	159.618	83,24	- land 73,87 km ² - water 9,37 km ²	Amsterdam, Haarlem, IJmuiden, Purmerend, Oostzaan, Wormer

Geografische gegevens

Gemeente Westland is met een oppervlakte van >90 km² een gemiddelde gemeente in deze vergelijking. Hoe groter de gemeente, des te verder inwoners moeten reizen naar het theater. Significante gemeenten nabij met (culturele) voorzieningen spelen ook een rol in de keuzemogelijkheden van bewoners.

Gemeente Westland is gevestigd midden tussen grootstedelijke gemeenten, zoals Den Haag, Rotterdam en Delft. Zaanstad en Alphen a/d Rijn hebben een vergelijkbare ligging. Alle drie liggen deze gemeenten in het dichtbevolkte Noord- of Zuid-Holland. Bij de overige gemeenten is er wel sprake van steden en stedelijke gemeenten in de nabijheid, maar ook van meer variatie.

Tabel 2: Acht gemeenten en hun omgeving

Gemeente	Inwoners	Oppervlakte km ²	Oppervlakte-2	Significante gemeenten nabij
Westland	114.887	90,74	- land 81,27 km ² - water 9,47 km ²	Den Haag, Delft, Rotterdam, Maaslsuis, Rijswijk
Alphen a/d Rijn	114.182	132,50	- land 126,23 km ² - water 6,27 km ²	Zoetermeer, Woerden, Gouda
Ede	122.012	318,62	- land 318,18 km ² - water 0,44 km ²	Apeldoorn, Arnhem, Veenendaal, Barneveld, Wageningen
Helmond	94.898	54,75	- land 53,18 km ² - water 1,57 km ²	Eindhoven, Meierijstad, Maashorst, Deurne, Gemert, Someren

Demografische gegevens acht gemeenten, Zuid-Holland en Nederland

De gemeente Westland heeft bijna 115.000 inwoners. Het gemiddeld inkomen ligt met € 30.600 nét iets boven het landelijk gemiddelde van € 29.794, maar weer iets lager dan het gemiddelde van de provincie Zuid-Holland (€ 34.150). Dat laatste is te verklaren door 'uitschieters' met hoge inkomens, zoals Wassenaar. De gemiddelde WOZ-waarde van de woningen ligt met € 424.000 wel aanzienlijk hoger dan nationaal (€ 368.000) of provinciaal (€ 359.000).

Qua leeftijd en sekse zijn er geen significante verschillen in de bevolkingsopbouw van de onderzochte gemeenten. Ook het ervaren van eenzaamheid (49% van de 65-plussers en 44% van de overige volwassen inwoners) is in Westland conform de landelijke trend. Theaters kunnen een belangrijke rol vervullen in het bestrijden daarvan. We komen daar later in deze benchmark op terug.

Tabel 3: Welvaart acht gemeenten, Zuid-Holland en Nederland

Gemeente	Gemiddeld inkomen	Gemiddelde WOZ 2023
Westland	€ 30.600,00	€ 424.000,00
Alphen a/d Rijn	€ 31.800,00	€ 360.000,00
Ede	€ 29.600,00	€ 387.000,00
Helmond	€ 28.700,00	€ 312.000,00
Hoogeveen	€ 26.000,00	€ 256.000,00
Meppel	€ 29.000,00	€ 289.000,00
Oss	€ 29.600,00	€ 346.000,00
Zaanstad	€ 29.100,00	€ 368.000,00
Nederland	€ 29.794,00	€ 368.000,00
Zuid-Holland	€ 34.150,00	€ 359.000,00

Gemeenteraad en college van B&W in 8 gemeenten

De zetelverdeling in de gemeenteraden van de 8 gemeentes sinds 2022 is samengevat in onderstaande tabel. Lokale partijen zijn voor het onderstaande overzicht samengevoegd, hoewel daar grote verschillen in oriëntatie tussen kunnen zitten. Een analyse van de zetelverdeling laat zien dat de gemeenteraad in de gemeente Westland rechts georiënteerd is. De gemeenten Helmond, Oss en in mindere mate Alphen a/d Rijn en Zaanstad hebben een eerder linksgeoriënteerde volksvertegenwoordiging. In de Edese politiek is herkenbaar dat de gemeente tegen de bible belt aan ligt.

In de colleges van burgemeesters en wethouders zien we in alle gemeente een mix tussen de landelijke en lokale politieke partijen. In de gemeente Westland ligt het aantal wethouders uit lokale partijen het hoogst van alle gemeenten in deze vergelijking.

Tabel 4: Gemeenteraadzetels in 8 gemeenten

Partij	Westland	Alphen a/d	Ede	Helmond	Hoogeveen	Meppel	Oss	Zaanstad
50Plus				2				
CDA	6	5	4	3	6	3	4	2
Christenunie		2	6		3	2		1
CU/SGP	1							
D66	2	4	4	3	1	2	3	2
DENK				1				2
FvD	1	1	1	2	2		1	
GroenLinks	1	6	3	7	1	1	3	3
LPF	5							
PvdA	1	2	2		5	2	1	5
PvdD				2				2
PVV								2
SGP		1	7		1			
SP		2		3	2	2	8	1
VVD	3	5	2	6	3	4	3	5
Lokale partijen - samengevoegd	19	11	12	8	7	7	14	14
	39	39	41	37	31	23	37	39

Tabel 5: Colleges van B&W in acht gemeenten

Gemeente	Burgemeester	Wethouders
Westland	Bouke Arends (PvdA)	Ben van der Stee (WV) Anko Goudswaard (GBW) Michiel Ferwerda (GBW) Peter Valstar (VVD) Carlieke van Staalduinen (WV)
Alphen a/d Rijn	Liesbeth Spies (CDA)	Gert Jan Schotanus (Nieuw Elan) Gerard van As (Nieuw Elan) Anouk Noordermeer (VVD) Gert van den Ham (D66) Relus Breeuwsma (CDA)
Ede	René Verhulst (CDA)	Arnold Versteeg (SGP) Bram van der Beek (ChristenUnie) Peter de Pater

		(GemeenteBelangen) Jan Pieter van der Schans (CDA) Karin Bijl (PvdA)
Helmond	M.G. (Elly) Blanksma-van den Heuvel (CDA)	C.J.M. (Cathelijne) Dortmans (GL) E. (Erik) de Vries (SP) G.L.C.C. (Gaby) van den Waardenburg (D66) H.M.J.M. (Harrie) van Dijk (Lokaal Sterk) M.M.E.L. (Marita) van Lierop (50PLUS) M. (Martijn) de Kort (PvdA) A. (Arno) Bonte (GL)
Hoogeveen	Karel Loohuis (PvdA)	Niek Wind (Gemeentebelangen - 2023) Jeroen Westendorp (ChristenUnie) Derk Reneman (partijloos) Mark Tuit (PvdA) Roelof Bisschop (VVD)
Meppel	Richard Korteland (VVD)	Klaas de Vries - Sterk Meppel Robin van Ulzen - VVD Jeannet Bos - D66
Oss	Mw. drs. W.J.L. (Wobine) Buijs-Glaudemans (VVD)	Dhr. mr. F.F.G.P. (Frank) den Brok (VDG) Dhr. T.W.G. (Thijs) van Kessel (VVD) Dhr. S.M.J. (Sidney) van den Bergh (CDA) Dhr. C.P.W. (Kees) van Geffen (VDG) Dhr. D. (Dolf) Warris (GroenLinks)
Zaanstad	Jan Hamming (PvdA)	Harrie van der Laan (POV) René Tuijn (PvdA) Stephanie Onclin (VVD) Natasja Groothuismink (ROSA) Wessel Breunesse (GroenLinks) Gerard Slegers (CDA)

Theaters in acht gemeenten

De gemeente Westland heeft met Westlandtheater De Naald een middelgroot theater met dubbelfunctie van bioscoop in kerngemeente Naaldwijk. In deze vergelijking hebben gemeente Westland, Hoogeveen en Meppel één theater. De overige gemeenten hebben meerdere theaters of gebouwen met een duidelijke theaterprogrammering. Locaties waar ook wel eens een opgetreden wordt zijn in dit deel van de vergelijking niet meegenomen. Wel is in onderstaande tabel te zien dat er een verschil is in hoeveel functies een 'theater' heeft. De combinatiefunctie met bioscoop/filmhuis zoals in Naaldwijk zien we acht keer terug.

Theaters hebben verschillende zaalgroottes. De grote of enige zaal (GZ) is in theaters met meerdere functies de zaal waar de meeste theatervoorstellingen geprogrammeerd worden. Theaters kunnen ook nog een middenzaal (MZ) en/of kleine zaal (KZ) hebben. Een enkel theater heeft in de foyer/atrium ook theatermogelijkheden. In onderstaande tabel zijn alleen zalen benoemd waar voorstellingen gegeven kunnen worden. Zalen die exclusief voor films of (bibliotheek)lezingen zijn, ruimtes voor verhuur, etc. zijn in dit overzicht niet meegenomen.

Het aantal bezoekers per jaar is gebaseerd op de bezoekers van de instelling. Hier is het dus wél een combinatie van theaterbezoek, filmbezoek, cursusbezoek, etc. Met name in Cultura Ede zien we hierdoor een exceptioneel hoog aantal bezoekers. In de vergelijking tussen Westlandtheater De Naald en andere theaters die 'alleen' een theater en bioscoopfunctie hebben, gecorrigeerd op het aantal inwoners, zien we dat er in Westlandtheater nog ruimte is voor groei. Castellum in Alphen a/d Rijn heeft >150.000 bezoekers en die gemeente heeft nagenoeg evenveel inwoners, De Lievekamp heeft >125.000 bezoekers, terwijl Oss zo'n 20.000 inwoners minder heeft dan Westland en ook nog eens meer culturele instellingen. Schouwburg Ogterop heeft ongeveer 50% van de bezoekers van Westlandtheater De Naald terwijl Meppel maar 40% van de inwoners heeft.

Tabel 6: Theaters in acht gemeenten

Gemeente	Kern	Theater	Functies van het theater	GZ	MZ	KZ	Bezoekers per jaar
Westland	Naaldwijk	Westlandtheater De Naald	Theater en bioscoop	415		107	100.000-120.000
Alphen a/d Rijn	Alphen a/d Rijn	Castellum Theater en Film	Theater en bioscoop +3 bioscoopzalen	739		274	150.000+
Alphen a/d Rijn	Alphen a/d Rijn	Parkvilla	Theater, bioscoop, cursussen, evenementen	203			60.000
Alphen a/d Rijn	Boskoop	Flora Boskoop	Feesten/Partijen, theater, Casino	331			

Ede	Ede	Cultura	Theater, bibliotheek, cursussen, filmhuis, café	210		Atrium 120	470.000+
Ede	Ede	Openluchttheater Ede	Openluchttheater	2060			9.000+
Helmond	Helmond	Het Speelhuis	Theater	430			64.930
Helmond	Helmond	Cacao-fabriek	Theater, bioscoop, gallerie, brasserie	200			75.679
Hooge-veen	Hoogeveen	De Tamboer	Theater	750	Foyer 800	450	100.000+
Meppel	Meppel	Schouwburg Ogterop	Theater & bioscoop	478	Foyer 150	120	50.000-55.000
Oss	Oss	Theater De Lievekamp	Theater, filmhuis	650	220	40	125.000+
Oss	Oss	Groene Engel	Theater, bioscoop, brasserie	115			45.000
Oss	Megen	Acropolis	Gemeenschapshuis met theater	120			
Oss	Berghem	Openluchttheater Hoessenbosch	Theater	500			
Zaanstad	Zaandam	Zaantheater	Theater	860		209	ca. 100.000
Zaanstad	Zaandam	Bullekerk	Cultureel centrum, theater, buurthuis, uitvaartgelegenheid	200			ca. 10.000

* Betreft theaterzalen of zalen waar voorstellingen gegeven worden. Filmzalen, restaurants, bibliotheekzalen, studio's, etc. zijn niet meegenomen in dit overzicht

Culturele instellingen in 8 gemeenten

Culturele instellingen zijn actief in beeldende kunst, bouwkunst, erfgoed (musea, archieven, archeologie, monumentenzorg), dans, film, letteren, (pop)muziek, (muziek)theater of vormgeving. Dat is breed en beslaat ontzettend veel grijze gebieden. Voor deze vergelijking is daarom naar een specifieke subset gekeken: archief, bibliotheek, bioscoop, culturele educatie (muziekscholen, creatieve cursussen, etc.), kunst op straat, musea en verenigingsleven/amateurkunst. Deze subset geeft een breed, maar duidelijk meetbaar overzicht van culturele voorzieningen binnen een gemeente.

Verenigingsleven

Gemeente Westland heeft een ongekend actief verenigingsleven. Zelfs een gemeente als Oss, met alleen al 30 carnavalsverenigingen, komt nog maar op de helft van de verenigingen in het Westland. Opvallend is het grote aantal koren (bijna 100); daarnaast zijn er maar liefst 50 muziekverenigingen, bijna 20 dansverenigingen en ruim 25 theaterverenigingen. Deze verenigingen zijn gebaat bij podia voor repetities en het delen van hun uitvoeringen met de Westlandse bevolking.

Cultuureducatie

In Westland heeft cultuureducatie een sterke verbinding met het verenigingsleven. Cultuureducatie is hier niet, zoals in veel andere gemeenten, afkomstig van één duidelijke aanbieder, maar er is wel een bijzonder sterke 'spin in het web': [Westland Cultuurweb](#). Al meer dan 10 jaar verbindt en versterkt deze netwerkorganisatie initiatieven in kunst, cultuur, participatie en educatie. Cultuurweb maakt muziek, dans, theater, erfgoed, beeldende kunst, literatuur en mediakunst toegankelijk in vrije tijd, onderwijs en welzijn. Het (be)oefenen van cultuur loopt in de gemeente dus meer via het verenigingsleven dan via een traditioneel educatief traject.

Podia in context

Bibliotheek

Ook de bibliotheek is in de gemeente Westland met 9 vestigingen goed vertegenwoordigd. Hoogeveen heeft één vestiging, Meppel en Zaanstad twee. Gemeente Alphen a/d Rijn heeft de meeste vestigingen (hoewel 3 van de 12 Alphense vestigingen alleen een afhaalpunt zijn).

Musea

Met 4 musea ten opzichte van 17 in Zaanstad is Westland dan weer onderbedeeld (zelfs wanneer je corrigeert op de 6 musea van de Zaanse Schans). Westland zit met 4 in de middenmoot van onze benchmark. De musea in Westland zijn ontstaan uit privécollecties, waarvan twee gevestigd bij bedrijven.

Kunst op straat

Gezien het aantal inwoners van gemeente Westland is er in vergelijking met de andere gemeenten niet erg veel kunst in de publieke ruimte. Van gemeente Zaanstad is niet bekend hoeveel het er zijn, maar er zijn verschillende websites gewijd aan de kunst op straat en in de publieke ruimte. In Alphen a/d Rijn hebben we het over 208 kunstwerken, in Westland over 80.

Bioscoop

Westlandtheater De Naald huisvest de enige bioscoop in de gemeente. Daarnaast kunnen bewoners alleen terecht in naburige gemeenten, zoals Delft, Den Haag, Maassluis en Rotterdam. Dat is al gauw meer dan 15 kilometer weg. In de andere gemeenten is het aanbod groter; alleen Hoogeveen heeft net als Westland slechts één filmaanbieder (Vue).

Historisch archief

Het archief van gemeente Westland is een gemeentearchief. In alle andere gemeenten is ook een gemeentearchief (Helmond heeft geen eigen gemeentearchief, maar valt onder Regionaal Historisch Centrum Eindhoven). In Meppel en Zaanstad zijn ook archieven van vrijwilligers. Hier is in Westland geen sprake van. Wel zijn er ruim 15 historische verenigingen.

Veel van het culturele leven in gemeente Westland verloopt via verenigingen in plaats van de meer traditionele (gemeentelijke) structuren. Deze verenigingen hebben echter nog altijd veel behoefte aan georganiseerde gemeenschappelijke voorzieningen, zoals podia voor uitvoeringen en ruimte en mogelijkheden voor kunst- en cultuureducatie. Westlandtheater De Naald heeft ca. 70 culturele verhuurcontracten per seizoen, voor verenigingen en educatieve instellingen.

Tabel 7: Culturele voorzieningen in acht gemeenten

Gemeente	Kunst op					Verenigingen /	
	Archief	Bibliotheek	Bioscoop	Educatie	straat	Museum	Amateurkunst
Westland	1	9	1	0	80	4	Ca. 280
Alphen a/d Rijn	1	12	3	2	208	3	Ca. 40
Ede	1	5	2	1	100/150	9	Ca. 50
Helmond	0	4	2	1	249	7	Ca. 40
Hoogeveen	1	1	1	1	50+	1	Ca. 10
Meppel	2	2	2	1	36	2	Ca. 45
Oss	1	4	3	1	25	1	Ca. 160
Zaanstad	3	2	2	2	Onb.	17	Ca. 110

Cultuur in de gemeente staat niet los van de landelijke context. Wat geven gemeenten zoal uit aan podia? Hoe zien organisaties als de VNG en de Raad voor Cultuur de rol van gemeenten als het gaat om culturele podia?

Gemeentebegrotingen cultuur

Vergelijkingen tussen de (cultuur)begrotingen van verschillende gemeenten zijn uitdagend. Elke gemeente heeft een eigen manier om zijn begroting op te stellen, kiest zijn eigen indeling, heeft net andere definities.

Van de acht gemeenten is hieronder een overzicht van de overkoepelende begrotingspost waar cultuur onder valt. Daarbinnen is de onderverdeling van de programmabegroting die zo dicht mogelijk ligt bij cultuurpresentatie. Dit is een post die bij de meeste gemeenten terug te vinden is en die gemeente Westland ook gebruikt, waardoor ze redelijkerwijs te vergelijken zijn. Tot slot is er voor beide posten een besteding per inwoner gemaakt, waardoor er nog nauwkeuriger vergeleken kan worden.

Gemeente Westland heeft cultuur geschaard onder de categorie Zorg, Welzijn & Cultuur. Geen van de andere gemeenten heeft dezelfde overkoepelende categorie, maar Alphen a/d Rijn noemt het Samenleving en Ede Maatschappelijke voorzieningen, wat dicht bij elkaar ligt. De overige gemeenten hebben een iets nauwere overkoepeling die zich richt op vrijetijdsbesteding. Deze begrotingen zijn niet gemakkelijk te vergelijken en de bestedingen/besteding per inwoner liggen dan ook ver uit elkaar.

Wanneer er ingezoomd wordt op de begroting voor cultuurpresentatie wordt het nauwkeuriger. Ook hier zien we grote verschillen. Gemeente Meppel geeft € 30,28 per inwoner uit aan Schouwburg Ogterop alleen, gemeente Westland € 25,14 per inwoner aan cultuurpresentatie. Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie vormen samen de programmabegroting van Ede, Helmond, Hoogeveen, Oss en Zaandam en de bedragen lopen uiteen van € 41,40 (Oss) tot € 82,46 (Helmond).

Tabel 8: Cultuurbegrotingen in acht gemeenten

Gemeente	Algemene begroting Cultuur	Algemene begroting Cultuur x € 1000,-	Programmabegroting (zo dicht mogelijk bij) cultuurpresentatie	Programma-begroting cultuurpresentatie x € 1000,-	Algemene begroting cultuur per inwoner	Begroting cultuurpresentatie per inwoner
Westland	Zorg, welzijn en cultuur	23.708	Cultuurpresentatie	2.888	€ 206,36	€ 25,14
Alphen Rijn	a/d Samenleving	192.525	Sociaal, Cultuur, Preventie, Vastgoed	10.146	€ 1.686,12	€ 88,86
Ede	Maatschappelijke voorzieningen	24.508	Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	5.466	€ 200,87	€ 44,80
Helmond	Cultuur, toerisme en recreatie	14.811	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	7.825	€ 156,07	€ 82,46
Hoogeveen	Blijven Meedoen & talentontwikkeling	15.677	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en participatie	2.911	€ 277,80	€ 51,58
Meppel	Kunst en cultuur, recreatie en toerisme	3.798	Schouwburg Ogterop	1.074	€ 107,09	€ 30,28
Oss	Ontmoeten, sport en cultuur	22.847	Cultuurpresent, prod en part	3.910	€ 241,93	€ 41,40
Zaanstad	De welvarende stad - Economie, kunst & cultuur	16.196	Cultuurpres., -prod. en -part.	8.372	€ 101,47	€ 52,45

Uitgaven podiumkunsten Westland in landelijk perspectief.

Wat zou een gemeente moeten besteden aan podia en podiumkunsten? Daar bestaan in Nederland geen dwingende landelijk normen voor. Wel zijn er landelijke modellen, richtlijnen en vergelijkingen tussen gemeenten die houvast geven. We schetsen een overzicht aan de hand van het ringenmodel van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en actuele cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Het ringenmodel van de VNG

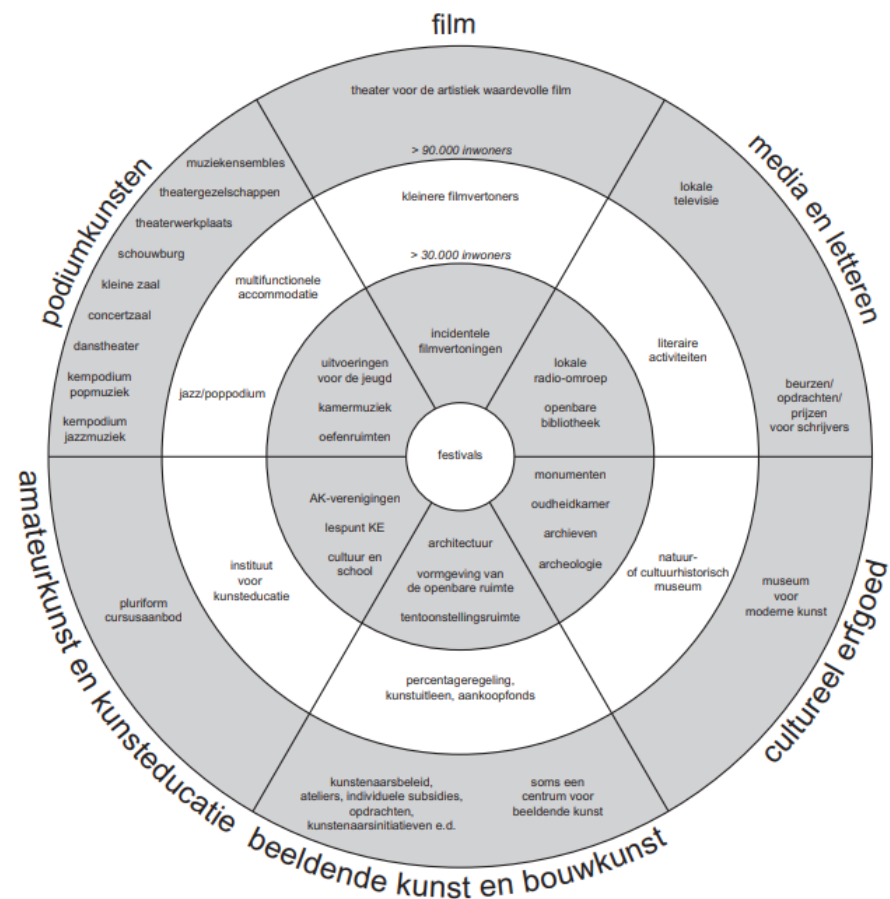
Welke culturele ambitie bij een gemeente past, hangt samen met het karakter en de schaalgrootte van de gemeente. Het ringenmodel van de VNG voor de culturele infrastructuur van gemeenten is een hulpmiddel om dit inzichtelijk te maken.

Volgens dit model beschikt een gemeente van meer dan 90.000 inwoners in de podiumkunsten over:

- Muziekensembles
- Theatergezelschappen
- Theaterwerkplaats
- Schouwburg
- Kleine zaal
- Concertzaal
- Danstheater
- Kernpodium pop
- Kernpodium jazzmuziek

Op dit model is wat af te dwingen: gemeenten van gelijke omvang kunnen erg van elkaar verschillen. In een meerkernige plattelandsgemeente bijvoorbeeld vereist de afstemming van het culturele aanbod weer andere keuzes dan in een stad met een vergelijkbaar inwonertal. Dat neemt echter niet weg dat dit het model is dat de gemeenten samen hebben afgesproken.

De culturele infrastructuur van gemeenten in ringen

Figuur 1 VNG-Ringenmodel

Cultuuruitgaven in kaart gebracht door het CBS

Het Centraal Bureau voor de Statistiek verzamelt gegevens over de [cultuuruitgaven van alle gemeenten](#). Uit de meest actuele cijfers (2021-2022) blijkt dat 29% van de totale gemeentelijke cultuurlasten naar podiumkunsten gaat.

In gemeenten van vergelijkbare grootte als Westland werd in 2021 0,8% van de totale gemeentelijke uitgaven aan podiumkunsten besteed; dat is € 31 per inwoner. Deze vergelijking

betref 14 gemeenten die in de CBS-statistiek onder de GK3-gemeenten¹ vallen (100.000-150.000 inwoners). In deze categorie heeft Westland de laagste cultuuruitgaven (€ 7.563.000). Ter vergelijking: GK3-gemeente Ede geeft € 11.509.000 uit aan cultuur. In de GK4 (50.000-100.000) werd in 2021 door een aanzienlijk deel van de gemeenten zowel per inwoner als in totaal meer aan cultuur besteedt dan in de gemeente Westland.

Gemeenten en culturele podia

Gemeentelijke cultuuruitgaven volgens de Raad van Cultuur

De Raad voor Cultuur is het wettelijke adviesorgaan van de regering en het parlement op het terrein van kunst, cultuur en media. De raad is onafhankelijk en adviseert over actuele beleidskwesties en subsidieaanvragen. In het onlangs verschenen [stelseladvies van de Raad voor Cultuur](#) wordt aandacht besteed aan de gemeentelijke uitgaven voor cultuur. De Raad stelt voor de mogelijkheden te verkennen van de combinatie van een algemene zorgplicht en een aantal concreet benoembare taken waarmee een gemeentebestuur zich in elke geval moet bezighouden². De Raad kan zich voorstellen dat de rol voor gemeenten wordt ingevuld door een geactualiseerde versie van het VNG-ringenmodel. In de visie van de Raad zijn gemeenten – als meest nabije overheid voor burgers – ook verantwoordelijk voor cultuureducatie, cultuurparticipatie en cultureel vastgoed³.

Het stelseladvies formuleert antwoorden op de vraag: hoe kunnen we het stelsel zo vernieuwen dat het zo goed mogelijk bijdraagt aan een rijk cultureel leven voor iedereen in Nederland? Daarbij vat de Raad de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor cultureel vastgoed van gemeenten met meer dan 90.000 inwoners breed op: denk aan atelierruimte, repetitie- en studioruimtes, presentatieplekken voor beeldende kunst, filmtheaters en een regionaal dekkende set⁴ aan podiumvoorzieningen. Dat betekent overigens niet dat elke gemeente een eigen theater moet hebben; meerdere gemeenten kunnen ook gezamenlijk in de (regionale) vraag naar culturele podia voorzien.

De realisatie en exploitatie van podia is volgens de Raad een gemeentelijke taak; voor financiering van de programmering of aanvullende activiteiten kunnen podia een beroep doen op de provincie of de [rijkscultuurfondsen](#).

De VNG over cultuur

'Cultuur is fundamenteel voor de samenleving. Cultuur verbindt, verrijkt en is een bron van educatie en plezier voor iedereen.' Zo verwoordt de Vereniging van Nederlandse Gemeenten de waarde van cultuur in de recent verschenen propositie '[Samen cultuur borgen](#)'. De VNG benoemt daarin de maatschappelijke meerwaarde van cultuur voor 'gezondheid, welzijn, kansengelijkheid, economie, ruimtelijke inrichting, toerisme en veel meer'. Dat vereist structurele investeringen. Met als uitgangspunt: cultuur moet voor alle inwoners toegankelijk, bereikbaar en aantrekkelijk blijven.

¹ Staat voor grootte klasse 3. Deze klasse bevat gemeenten tussen de 100.000 en 150.000 inwoners. Dat zijn Leeuwarden, Emmen, Deventer, Maastricht, Delft, Leiden, Alphen aan de Rijn, Alkmaar, Dordrecht, Zoetermeer, Venlo, Westland, Zwolle, Ede

² Advies RvC, p. 69

³ Toegang tot Cultuur, Op weg naar een nieuw bestel in 2029, Raad voor Cultuur, p.7

De VNG erkent weliswaar dat er enige spanning bestaat tussen enerzijds het autonome en politieke karakter van het lokale cultuurbeleid en de wens te komen tot structurele borging. Maar na bespreking van die spanning blijft het belang van de borging van een gemeentelijke basisinfrastructuur overeind. Een vernieuwde versie van het bovengenoemde ringenmodel is daarvoor een goed vertrekpunt volgens de VNG. In iedere gemeente zou een basisinfrastructuur voor cultuureducatie en -participatie aanwezig moeten zijn. Niet elke gemeente hoeft te beschikken over professionele podia, maar inwoners moeten wel kunnen beschikken over goed bereikbare en toegankelijke podia in de nabije omgeving. De Raad voor Cultuur en VNG zitten op dit punt op één lijn.

Culturele podia en gemeenten

De VSCD over functies en borging van de positie van podia:

In het najaar van 2023 bracht de VSCD (de Vereniging van Schouwburg- en Concertzaal Directies) een pamflet uit (Sterke Podia, Sterke Sector) waarin ook zij pleit voor een stevigere verankering van de positie van podia in wet en beleid. Daarbij wijst ze op de gelaagde functie die de podia vervullen in de samenleving:

- Een gevarieerd professioneel aanbod aan voorstellingen en concerten programmeren;
- Specifiek aanbod (laten) ontwikkelen;
- Ontmoeting en debat stimuleren (maatschappelijk programma);
- Cultuureducatie en talentontwikkeling bevorderen;
- Een platform bieden aan amateurkunst.

Stuk voor stuk belangrijke functies, waarmee veel verschillende bevolkingsgroepen worden bereikt. De VSCD ziet deze functies als een 'zorgplicht' van culturele podia. Daarom pleit de organisatie voor een stevigere verankering van de positie van podia in wet en beleid.

Op 13 maart jl. organiseerde de VSCD samen met de NAPK (Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten en de VNPF (Vereniging Nederlandse Poppodia en Festivals) het congres 'Eén Overheid'. Dat congres, dat door de staatssecretaris werd geopend, eindigde in een intentieverklaring van de deelnemende partijen waarin wordt gepleit voor meer samenwerking tussen de overheden op het gebied van de podiumkunsten en een wettelijk verankerde zorgplicht. Dit komt overeen met bovengenoemde voornemens en voorstellen voor beter verankerde afspraken tussen de overheden over de rolverdeling tussen de overheden⁵.

⁴ Sommige gemeenten hebben een centrumfunctie en hebben voorzieningen die bedoeld zijn voor de hele regio. Het theater in Hoogeveen is bijvoorbeeld ook een voorziening voor omliggende kleinere gemeenten, die soms te klein zijn om zelf een professioneel theater te hebben

⁵ Zie [www.VSCD.nl](#), Samenwerkende Podiumkunstensector roept de overheid op tot wettelijke verankering cultuur

Kwalitatieve interviews

De kwalitatieve vergelijking tussen gemeente Westland en de overige gemeenten komt voort uit persoonlijke interviews met de directeuren van de theaters. Per gemeente is gesproken met één theater. Ede was niet beschikbaar voor een interview, in de gemeente Zaanstad hebben we zowel Zaantheater als De Bullekerk gesproken⁶.

Onderstaande tabel is een matrix van veel voorkomende en belangrijke thema's per gestelde vraag. We hebben alle theaters ook gevraagd naar hun non-culturele verhuringen. Niet elk theater heeft hiervan de cijfers goed in beeld, want de non-culturele verhuur is ondergeschikt aan de culturele functie. Van de theaters die wel cijfers bijhouden of een gedegen inschatting kunnen maken weten we dat gemiddeld 40-60 per jaar een reëel aantal is voor een theater met 2 zalen of meer. Dit gaat om verschillende contracten; de duur per verhuur kan verschillen van een paar uren tot een paar dagen. Theaters met dit aantal non-reguliere verhuringen moeten nog altijd partijen teltellen door gebrek aan beschikbaarheid, dus de vraag ligt hoger dan de mogelijkheden.

Tabel 9: Matrix kwalitatieve interviews

Vragen	Vaker genoemd	Ook van belang
Wat zie je als belangrijkste waarden van het theater/filmhuis voor de gemeenschap?	Vitale stad Sterke band met bevolking Waardering erfgoed	Verrijking van je leven Trots
Wat is de betekenis voor cultuureducatie en -participatie en de amateurkunst?	Belangrijk voor cultuureducatie Ruimte voor amateurgezelschappen	Talenten en vaardigheden ontwikkelen, zelfvertrouwen. In sommige gemeentes zijn deze functies verspreid over de verschillende culturele instellingen.
Wordt het theater ook anderszins gebruikt voor lokale bijeenkomsten en evenementen?	Zakelijke verhuur, ondergeschikt aan culturele functie Horeca, publieksservice Aandacht voor kleinere doelgroepen	Expositieruimte
Kun je meer vertellen over de spreiding van culturele voorzieningen in jouw gemeente?	Zaalgrootte is van belang voor programmering en verhuurmogelijkheden. Andere voorzieningen in de gemeente spelen daar ook een rol in.	
Wat zijn/waren de argumenten voor (ver-)	Gebouw voldoet niet meer Wens tot verzelfstandiging/ versimpeling van de	

⁶ Gesprekken met: Marcel 't Sas Theater Castellum Alphen a/d Rijn, Willem Hillebrink Cacaofabriek Helmond, Pieter-Bas Rebers Theater De Tamboer Hoogeveen, Natalie Straatman

nieuwbouw van het theater?	beheerconstructie Infrastructuur cultureel aanbod	
Wat waren/zijn de discussiepunten in de lokale politiek over de subsidiëring aan het theater/filmhuis?	Bezoekersaantallen Cultuur vs. andere gemeentelijke uitgaven (m.n. sociale zekerheden) Indexering/Inflatiecorrectie Exploitiemogelijkheden	Visie op cultuur Verankering in de maatschappij
Idem, over de ver- of nieuwbouw?	Publieke wens of gedragen door instelling?	Erfgoed Duurzaamheid
Wat zijn belangrijke aandachtspunten bij de exploitatiesubsidie?	Zaalgrootte Verhuur Onderhoud Inflatiecorrectie/Indexering	Té commercieel voor subsidie?! Horeca
Welke raad zou u een andere gemeente meegeven als het gaat om culturele voorzieningen en een theater in het bijzonder?	Kunst is drijfveer. Publieksbereik is legitimatie. Kijk vooral naar exploitatie, minder naar investering. Houd de kern de kern: theater. Om die functie goed te blijven vervullen moet blijvend geïnvesteerd worden in de kwaliteit van het theater. Naaldwijk nu vooral goed in cabaret. Blijf dat vooral goed doen en probeer mensen ook te verleiden om iets nieuws te ontdekken, zonder het aanbod in de omliggende steden te kopiëren. Theaters reageren traag op ontwikkelingen	

Overzicht trends

Cultuureducatie

De geïnterviewde theaters geven aan dat cultuureducatie en participatie belangrijke pijlers zijn onder het draagvlak voor het theater. De theaters vervullen een belangrijke rol in het faciliteren van activiteiten van zowel het primair als het voortgezet onderwijs. Dit betreft zowel uitvoeringen van het onderwijs als voorstellingen voor het onderwijs.

Verenigingsleven

In de meeste gemeenten is de rol die het theater speelt voor amateurverenigingen en het bredere verenigingsleven essentieel. Vooral een goed geoutilleerde midden- of kleine zaal is

Schouwburg Ogterop Meppel, Loek Buys Theater De Lievekamp Oss, Angelique Finkers Zaantheater Zaanadam, Ceciel Kockelmans Bullekerk Zaanadam.

daarvoor belangrijk. Vanwege de hoogwaardige (technische) faciliteiten maken lokale verenigingen graag gebruik van het theater, hoewel ze soms wel moeite hebben met de tarieven die ze daarvoor moeten opbrengen. Niet alleen de professionele omgeving, maar ook de uitstraling maakt dat ze graag gebruik maken van het theater: 'gisteren stond Youp hier nog!'

Exploitatie

Veel van de theaters worstelen met hun exploitatiebudget. De gestegen kosten (energie, personeel) worden niet altijd gecompenseerd in de subsidie. Indexatie blijft nogal eens achterwege. Directeuren waarschuwen dat blijvend investeren in de kwaliteit van theater (o.a. technische voorzieningen, omvang) noodzakelijk is om goed professioneel aanbod te kunnen blijven programmeren. 'Kunst is drijfveer, publieksbereik is legitimatie' (Loek Buys, Oss).

Zakelijke verhuur

Vanuit het lokale/regionale bedrijfsleven is veel vraag naar ruimte en faciliteiten voor vergaderingen, presentaties en feesten. Theaters voorzien daarin met zakelijke verhuur (zalen, techniek, horeca); dat vormt voor hen een belangrijke inkomstenbron. Deze functie draagt bij aan de band tussen bedrijfsleven en theater en versterkt daarmee het draagvlak in de gemeenschap. De vraag is doorgaans groot; veel theaters (o.a. Westland, Ede, Oss, Zaanstad) geven aan vanwege ruimtegebrek en programmering regelmatig nee te moeten verkopen aan vragen vanuit het bedrijfsleven.

Verbouwen/Vernieuwen

Bij alle theaters die in het proces van verbouwen/vernieuwen zitten of recent hebben gezeten zien we dat het gebouw en de levensduur daarvan leidend zijn in de keuzes. Daarnaast zijn duurzaamheid, (groei)mogelijkheden, de aan- of afwezigheid van andere culturele voorzieningen in de gemeente en trots (op het gebouw, zoals in Meppel, of op de voorzieningen zoals in Oss en Helmond) zijn belangrijke factoren in de vervolgkeuzes.

Ook van belang: er zijn voor iedereen en bijdragen aan trots

Schouwburg Ogterop verstrekt kaartjes via de Voedselbank. Kaarten zijn € 5,00 waarbij de gebruiker de helft betaald en de Voedselbank de andere helft. Tamboer heeft speciale programmering voor Hoogeveen met kaarten tegen kostprijs. Theaters zetten daarmee in op hun verankering in de maatschappij en hun zorgplicht voor de mensen daarbinnen. Het gebruik van horeca (publieksservice) in de gemeente kan hier ook aan bijdragen door lokale ondernemers van opdrachten te voorzien of in te kopen bij lokale ondernemers. Tot slot kan een regio trots zijn op de culturele instelling. In Zaanstad zijn ze trots op de herbestemming van industrieel erfgoed. In Helmond zien ze zichzelf als meer dan volwaardig naast het 'grote Eindhoven' door twee podia van kwaliteit.

⁷ Cijfers ma. 18 maart 2024

⁸ Omgevingsvisie Gemeente Westland structuurvisie vastgesteld (2020-12-08)

Gemeente Westland en Westlandtheater De Naald

Wanneer we gemeente Westland vergelijken met bovengenoemde 7 andere gemeenten ontstaat er een beeld van een zeer goed functionerend theater in een gemeente met een actief cultureel leven. Maar ook van een gemeente die achterblijft in culturele voorzieningen, gebaseerd op het VNG-Ringenmodel en de uitgaven per inwoner aan cultuur.

Publieksanalyse Westlandtheater De Naald

In seizoen 2023/2024 zijn 12308 postcodes geregistreerd bij Westlandtheater De Naald als kaartkopers⁷. Een analyse van deze postcodes laat zien dat Westlandtheater De Naald zichzelf absoluut een theater met regionale dekking mag noemen. Ruim 97% van de postcodes komt uit de provincie Zuid-Holland en ruim 69% uit gemeente Westland. Naaldwijk en 's-Gravenzande zijn de grootste afnemers, Ter Heide de kleinste. Uit Den Haag komt ook een significant aantal bezoekers.

Omgevingsvisie gemeente Westland

Gemeente Westland heeft in de Omgevingsvisie⁸ een aantal duidelijke kernwaarden geschetst die relevant zijn voor de besluitvorming over Westlandtheater De Naald.

Leefkwaliteit versterken:

*'We zien de Westlandse Omgevingsvisie als een kans. We kunnen hiermee de leefkwaliteit in Westland in de nabije en verre toekomst verbeteren.'*⁹

Missie: 'Westland is een gemeente waar het welzijn en de welvaart van onze inwoners voorop staan. We zorgen daarbij goed voor onze leefomgeving en duurzaamheid heeft een prominente plek. We werken samen met onze inwoners en ondernemers aan een optimale balans tussen de ecologische, economische en de sociale belangen binnen onze gemeente.'

*Het streven is om in 2030 een ideaal Westlands evenwicht bereikt te hebben tussen deze belangen. De Omgevingsvisie moet ervoor zorgen dat toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen ons dichterbij dit geschetste perspectief brengen. En zorgen voor een goede mix tussen betrouwbaarheid, continuïteit en flexibiliteit.'*¹⁰

Het is niet voor niets dat gemeente Westland in de begroting cultuur in de categorie Zorg, Welzijn & Cultuur heeft geplaatst. Kunst en cultuurbeleving (actief en passief) is van vitaal belang voor de kwaliteit van leven.

⁹ Uit: hoofdstuk 1 - Een Omgevingsvisie maak je niet alléén

¹⁰ Uit: Hoofdstuk 4 - Missie en ambities

Onderwijs, zorg, welzijn:

'Cultuur levert een meerwaarde op diverse domeinen'

- 'Binnen het onderwijs kan cultuur als basis dienen voor een leven lang leren. Ons doel is jonge inwoners vanaf de voorschoolse opvang tot aan het mbo met cultuur in aanraking te laten komen: van taalontwikkeling tot leesplezier en van culturele hoogtepunten in je woonomgeving tot zang en dans. De aansluiting naar cultuur in de vrije tijd komt zo makkelijker tot stand.
- In relatie tot zorg en welzijn draagt cultuur bij aan sociale verbondenheid en aan een zinvolle dagbesteding voor (kwetsbare) groepen, bijvoorbeeld bij eenzaamheid, ouderdom en leven met een beperking. Wij hebben de ambitie om het aanbod te verbreden en zichtbaar te maken, waarbij wij uiteraard graag aansluiten bij het netwerk dat er al is.
- In de openbare ruimte raakt erfoed aan ruimtelijke opgaven, zoals de energietransitie en woningbouw. Dit moet goed worden afgestemd bij het maken van nieuwe ruimtelijke plannen. Een omgeving van cultuurhistorische elementen in combinatie met de hypermoderne glastuinbouw kan het toerisme bevorderen, wat bijdraagt aan de economie.¹¹

Het goed afstemmen op de behoeftes van een gebouw voor de cultuurbeleving in gemeente Westland kan bijdragen aan een veel groter welvaartseffect dan alleen het hebben van een theateervoorziening en het gebruik ervan. Trots, toerisme, zichtbaarheid, onderwijs, een beter vestigingsklimaat. De ruimte in gemeente Westland biedt enorme kansen voor ontwikkeling, groei en (economische, sociale en welvaarts) meerwaarde.

Ontmoeting en verbinding:

*'Menselijk kapitaal gaat over de mensen die in Westland wonen, werken of verblijven. Westland is de plek waar mensen elkaar graag ontmoeten, waar iets te beleven valt en waar je je verbonden voelt met de mensen om je heen. Samen creëren we een gemeente met sterke verbindingen, fysiek en sociaal. Zodat de gemeenschap een echt netwerk wordt. Voor het Westland van morgen hebben we alle creativiteit en innovatiekracht nodig die in de maatschappij aanwezig is. Zowel bij inwoners als bedrijven.'*¹²

Het verenigingsleven in gemeente Westland laat zeker een netwerk van verbinding, innovatie en creativiteit zien. Deze verenigingen hebben wel behoefte aan plekken om samen te komen en samen te tonen waar ze aan werken.

Vrijtijdsbesteding en voorzieningen:

'Wij zijn als gemeente trots op onze inwoners en willen de sociaal-maatschappelijke betrokkenheid behouden en stimuleren waar mogelijk. Onze wens voor de toekomst is dat de inwoners van Westland met plezier in de dorpen blijven wonen, werken en recreëren. Om dat te bereiken, gaan we voor een levendige

*detailhandel en vrijetijdsbesteding (sporten, spelen, cultuur en ontspanning) en voor goede sociale - voorzieningen (zorg en ontmoeting).'*¹³

Om in de toekomst een levendige culturele vrijetijdsbesteding te behouden is Westlandtheater De Naald van essentieel belang, maar is het van net zo'n groot belang dat het theater voldoet aan alle wettelijke voorwaarden, veiligheidseisen, technische voorzieningen en ruimten om mee te kunnen groeien en relevant te blijven.

Over Naaldwijk, de locatie van het (huidige) theater:

*'In het hart van Westland ligt Naaldwijk, een van onze grote kernen. Dit dorp vervult in verschillende opzichten een centrumfunctie binnen de gemeente. Naaldwijk is van oudsher een gemoedelijk dorp. Door de stijging van het aantal inwoners staat het dorpse gevoel echter onder druk.'*¹⁴

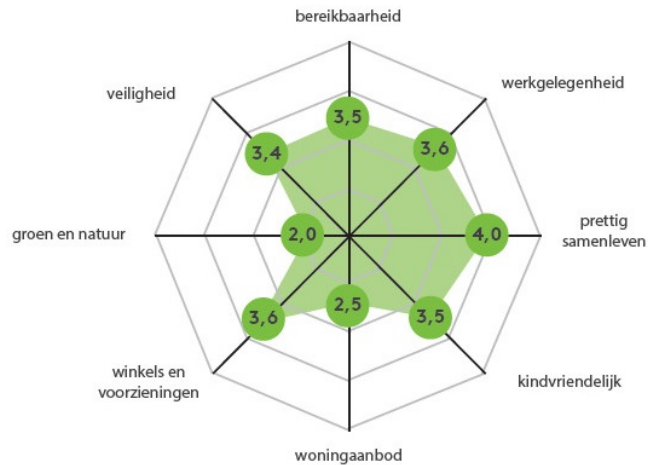
Figuur 2 Wat vinden inwoners kenmerkend voor Naaldwijk?

¹¹ Uit: Hoofdstuk 6.3.4 - Blik op de toekomst

¹² Uit: Hoofdstuk 4 - Missie en ambities

¹³ Uit: hoofdstuk 6 - Sterke samenleving

¹⁴ Uit: Hoofdstuk 11 - De dorpen in Westland

Figuur 3 Hoe ervaren inwoners Naaldwijk (1=slecht; 5=goed)

Figuur 4 Hoe zou u willen dat Naaldwijk er in 2040 uitziet?

Tevredenheid

‘Voor wat betreft voorzieningen heeft Naaldwijk een groter en meer gedifferentieerd voorzieningenaanbod dan de andere Westlandse dorpen. Naaldwijk heeft veel voorzieningen die voor alle Westlanders zijn, zoals het theater, winkels met een recreatief (niet dagelijks) aanbod en horeca. De meeste respondenten zijn positief over het voorzieningenaanbod (zorg, onderwijs, sport en het centrum) in het dorp.

Het centrum is aantrekkelijk. Dat is de laatste jaren vergroot door een toenemend aantal terrassen en winkels. Wel is er aandacht nodig voor de toenemende leegstand. Het opgeknapte plein valt in de smaak. Jongeren zouden graag een moderner centrum zien. In Theater de Naald wordt momenteel onderhoud uitgevoerd. De wens bestaat om het theater in 2025 te vernieuwen.

[...]

Er vinden in Naaldwijk diverse evenementen plaats en er zijn verschillende culturele centra en maatschappelijke organisaties. De inwoners zijn tevreden over het culturele aanbod. 49% van de inwoners van Naaldwijk is betrokken bij een club of vereniging, ofwel door lidmaatschap of door vrijwilligerswerk.¹⁵

Jongeren zien graag een moderner centrum, er is de wens om Westlandtheater De Naald te vernieuwen en 49% van de inwoners is betrokken bij een club of vereniging. Gemeente Westland heeft niet alleen de wens voor een vernieuwde Naald, maar laat in de eigen omgevingsvisie zien er ook aan toe te zijn.

De samenvatting van de culturele visie die in de omgevingsvisie van het Westland wordt gepresenteerd kan dan ook het best gegeven worden door deze Omgevingsvisie:

‘Westland kent vele culturele stichtingen, verenigingen en particuliere initiatieven. Bijna elk dorp heeft van oudsher zijn eigen harmonie, koor of theatervereniging. Daarnaast zijn verschillende historische werkgroepen actief. 'Iets cultureels doen' gaat samen met het ontmoeten van andere mensen met eenzelfde passie en leidt tot sociale samenhang. Cultuur verrijkt het leven en geeft de ruimte om ongekende talenten te ontdekken.’

‘Wij hebben de ambitie cultuur een vast onderdeel te maken van maatschappelijke uitdagingen in de gemeente, met als doel zoveel mogelijk Westlanders in aanraking te laten komen met cultuur.’¹⁶

¹⁵ Uit: Hoofdstuk 11 - De dorpen in Westland

¹⁶ Uit: Hoofdstuk 6.3.2 – Cultuur verrijkt

Conclusies

De bovenstaande vergelijking schetst een duidelijk beeld van de rol en het belang van een goed geoutilleerd theater in gemeenten die vergelijkbaar zijn met Westland. Een theater is een essentiële sociale voorziening. Van belang voor een vitale stad (vestigingsklimaat, ontmoetingsplek, educatie) en voor de kwaliteit van leven (interactie, verrijking, verbeelding, zelfvertrouwen). Daarnaast heeft een theater een zeer belangrijke educatieve sociale functie, met de mogelijkheid voor scholen om te presenteren dan wel te bezoeken. Ook kan het een bron van trots zijn voor de gemeente en de gemeenschap.

Voor de gemeente Westland geldt dat er één theater in de gemeente beschikbaar is. Dit theater is overduidelijk een theater met een grote rol voor de gemeente, wat zowel op te maken is uit de bezoekersaantallen, waar het publiek vandaan komt en uit de verhuuraanvragen vanuit verenigingen en scholen. Ondanks dat de gemeente Westland tussen grote gemeenten met veel culturele voorzieningen ligt, komen ook bezoekers uit die gemeenten naar Westlandtheater De Naald.

Voldoende publiek trekken vereist een kwalitatieve programmering en dat vereist op haar beurt goede theatertechnische voorzieningen en voldoende stoelencapaciteit, zodat ook de artiesten graag komen en het voor hen financieel interessant is. Kortom: een eigentijds theater moet over goede faciliteiten en capaciteit beschikken om investeringen terug te verdienen en de kwaliteit van de programmering op peil te houden.

Een nieuw Westlandtheater De Naald zal aan deze (theatertechnische) voorzieningen en stoelencapaciteit kunnen voldoen. Vanuit de vergelijking met andere gemeenten is het aannemelijk dat er ruimte is voor een publiekstoeiname en dat er animo is voor meer zakelijke verhuur. Zakelijke verhuur is ondergeschikt aan het culturele gebruik, maar wel een vitaal onderdeel van de exploitatierekening. Tevens kan meer ruimte bijdrage aan het bereiken van kleinere doelgroepen waar wel de sociaal en politieke wens voor is, maar nu niet de plek. Dit zou ook bij kunnen dragen aan een meer diverse programmering met grotere betrokkenheid van de gemeenschap. Ook kan een nieuw gebouw beter voorzien in de grote vraag naar ruimte voor uitvoeringen en andere activiteiten van het uitgebreide aanbod aan verenigingen en amateurgezelschappen. De bioscoopfunctie van het huidige theater is succesvol en zorgt voor een gestage publieksstroom, ook overdag, wat in een nieuw gebouw gecontinueerd en uitgebreid kan worden. Kortom: het is aannemelijk dat een groter theater succesvol geëxploiteerd kan worden in de gemeente Westland.

USP's Westlandtheater De Naald

Westlandtheater De Naald heeft een aantal unique selling points (USP's) die de waarde van het theater voor gemeente Westland en haar inwoners duidelijk benadrukken.

- Veel lokale binding door zeer rijk amateurleven
- Maar ook veel lokale binding dankzij de omliggende horeca die floreert op voorstellingsavonden.
- Goed presterend in publieksaantallen.
- Hoge publiekstevredenheid en gunfactor bij bespelers, o.a. merkbaar aan de Theater van het Jaar prijzen en nominaties.
- Bioscoopfunctie goed geïntegreerd in bedrijfsvoering, en belangrijk voor publieksstromen en bijdrage aan exploitatie.
- Ruimte voor groei; men moet vaak 'nee' verkopen

Het is van belang deze USP's te behouden. Er is vanuit de lokale beoefenaars en de lokale MKB behoefte aan meer ruimte, het publieksbereik is een validatie van het belang en succes van het theater en het grote aantal afzeggingen laat zien dat er niet alleen nieuwe faciliteiten nodig zijn omdat de huidige 'op' zijn, maar ook omdat er behoefte is aan méér.

Ruimte voor investering in vergelijk andere gemeenten

De uitgaven voor cultuur in de gemeente Westland zijn de laagste in haar gemeenteklasse (100.000-150.000 inwoners). Ook in de klasse daaronder (50.000-100.000 inwoners) zijn er aanzienlijk wat gemeenten die meer investeren. In vergelijking tot andere gemeenten is er dus ruimte voor indexatie van de subsidie én extra investering in de podiumvoorziening. Dat draagt bij aan het culturele leven en het vestigingsklimaat in de gemeente.

Alphen aan den Rijn, Ede, Helmond, Hoogeveen, Meppel, Oss en Zaandam hebben allemaal te maken met de vraag of het theater verbouwd/vernieuwd/verhuisd moet worden. De sociaal-culturele functie speelt daarbij steeds een belangrijke rol. In vergelijkbare gemeenten wordt de investering in het theater ook gedragen door de verwachte bijdrage aan sociaal-maatschappelijke doelen en cultuureducatie. De keuze als grote gemeente te investeren in een podiumvoorziening is niet alleen verankerd in de lokale wens en behoefte, maar ook in de grotere maatschappelijke context. Welke voorzieningen een theater dan precies nodig heeft is meer lokaal bepaald op basis van de aan-of afwezigheid van andere culturele voorzieningen, het publieksbereik, en andere sociaal-maatschappelijke vraagstukken binnen een gemeente.

In de gemeente Westland zien we een rijk verenigingsleven, weinig tot geen alternatieve podia in de nabije omgeving (<15 km), veel vraag naar cultuureducatie en ruim aanwezig publiek met ruimte voor groei. Investeren in een podiumvoorziening die aansluit bij deze sociaal-maatschappelijke situatie en die bijdraagt aan positieve bijdragen voor de inwoners van de gemeente past daarmee volledig binnen de landelijke context, maar vooral ook binnen de (omgevings)visie van de gemeente Westland.

Investeringskostenraming - WestlandTheater

Vraagstelling

Datum: 18 maart 2024

De gemeente Westland heeft 4advies gevraagd op basis van de beschikbare basisgegevens een bouw- en investeringskostenraming op te stellen voor de nieuwbouw van het WestlandTheater.

Basisgegevens

De raming is gebaseerd op de volgende stukken:

- Concept programma van eisen d.d. 04-03-2022;
- Ruimtestaat versie 08 d.d. 22-02-2024; totaal BVO van 6.457 m²;
- Ontwikkelvisie Verdilaan versie 2.0 d.d. mei 2022; theater op positie B (scenario 2). Uitgangspunt voor de raming is een zelfstandig gefundeerd theater. Er is dus geen rekening gehouden met de onderliggende parkeergarage die in dit scenario is getekend.
- Raming theatertechnische installaties theateradvies BV d.d. 29-02-2024.

De gemeente Westland is direct opdrachtgever voor de ontwikkeling en realisatie van het theater; er is dus geen sprake van projectontwikkeling door een derde.

Investeringskosten

De totale investeringskosten worden afgerond geraamd op € 40 miljoen exclusief BTW prijspeil 1 maart 2024. De raming is opgebouwd volgens de NEN 2699 en opgenomen als bijlage 1. Dit bedrag is inclusief 10% onvoorzien.

De kostenraming is op Programma van Eisen-niveau. De raming is bedoeld als indicatie voor het in de genoemde stukken beschreven plan. Er is dus geen sprake van een kostencalculatie op basis van ontwerp oplossingen, materialen en hoeveelheden. Eventuele toekomstige scope-en/of ambitiewijzigingen kunnen leiden tot substantiële afwijkingen. Het stedenbouwkundig model geeft een indicatie van de nieuwbouwvolumes; zie ook de opmerkingen verderop.

Duurzaamheid

Uitgangspunt is een *all-electric* Bijna Energieneutraal Gebouw (BENG). In het Westland maken verschillende bedrijven gebruik van hoge temperatuursystemen op basis van geothermie. Overwogen kan worden de installatie van het theater hierop voor te bereiden. Hiervoor zijn geen kosten opgenomen in de raming.

Demarcatie

De volgende onderdelen zijn niet opgenomen in raming:

- Algemeen: Alle kosten die in de raming op '0' staan¹. Deze kosten kunnen, afhankelijk van de precieze scope, voor deze ontwikkeling wel van toepassing zijn.
- Specifiek:
- Aanloopkosten kavelontwikkeling in relatie tot commerciële woningbouw/parkeergarage (vooronderzoeken, aankoop kavel, etc.);
- Juridische aspecten rondom splitsingsacte e.d.;
- Eventuele historische plankosten;
- Gemeentelijke projectorganisatie / ambtelijke uren;
- Parkeergarage en fietsenstalling;
- Verleggen van bestaande kabels en leidingen;
- Losse inrichting; o Prijsstijgingen.

Voor terreininrichtingen op en om het parkeerdek is een beperkte post opgenomen.

Opmerkingen bij stedenbouwkundig model

Bij een footprint van 50 x 72 m² (3.600 m²) op het parkeerdek zullen de middenzaal en de kleine zaal – gezien het ruimtebeslag van de grote zaal - op de verdieping(en) moeten worden gesitueerd. Het bouwvolume zal dan sterk afwijken van het bouwvolume zoals aangegeven in de presentatie. Er moet gedacht worden aan een bouwblok met een toneeltoren van 24-26 m hoogte en voor het overige deel ca. 15-16 m hoogte (vergelijkbaar met 3 à 4 verdiepingen van een appartementencomplex). Dat is een betrekkelijk massief bouwblok. Dit moet verder uitgewerkt worden in een structuurontwerp om maat en schaal goed in beeld te krijgen. De toneeltoren van de grote zaal is voorzien van eenvoudige, blinde gevels; in de raming is geen rekening gehouden met kosten voor verbijzondering hiervan.

De logistiek van de dubbele trailer laad-/loshof is een aandachtspunt op het parkeerdek en bij de inrichting van het omliggende terrein. Ook de afwikkeling van theaterlogistiek zal, met zalen op de verdieping(en), aandacht vergen bij verdere uitwerking.

Bijlagen

Investeringskostenraming d.d. 26-02-2024 Prijspeil 1 maart 2024, bedragen exclusief BTW

1 Met uitzondering van de tribunes (B.3.A) die zijn opgenomen in het totaalbedrag voor theatertechnische installaties etc. als onderdeel van de inrichtingskosten (C.1.C.1).2

A GRONDKOSTEN	€ 150,000
1 inbreng grond (inclusief bestaande opstallen)	
A Grond (inclusief nieuwe parkeergarage/fietsenstalling)	
B Verwerving	
C Belastingen en heffingen	
D Bijdragen, vergoedingen en schadeloosstellingen	
E Tijdelijke exploitatie/tijdelijk onderhoud	
2 sloopwerken — milieukosten	
A Bouw(werk)	
B Ondergronds	
3 infrastructurele voorzieningen	€ 150,000
A Grondwerken	
B Verhardingen	
C Rioleringen	
D Groenaanleg	
1 Aanbrengen teelaarde	
2 Aanleg groen	
3 Afwerking waterpartijen	
4 Speel terreinen	
5 Wadi's	
6 Inrichting	
E Nutsvoorzieningen	€ 150,000
1 Zinkers	
2 Openbare verlichting	
3 Brandkranen	
4 Trafo's (bouwkundig)	€ 150,000
5 Kabels en leidingen	
F Kunstwerken	
G Bouw(werken)	
H Wettelijke verplichtingen	
4 bovenplanse verevening (kosten minus baten)	
A Bovenplanse voorzieningen (kosten)	
B Bovenplanse voorzieningen (baten)	

B BOUWKOSTEN	€ 23,729,391
1 bouwkundige werken [traditionele europese aanbesteding]	€ 12,959,502
A Bouwdelen	€ 12,959,502
1 Bouwkundige kosten theaterzalen	€ 6,329,326
2 Toeslag Bouwkundige kosten toneeltoren/rollenzolder	€ 250,488
3 Toeslag funderingen	€ 421,200
4 Toeslag begane grondvloer	€ 353,210
5 Bouwkundige kosten entreegebied	€ 2,665,851
6 Bouwkundige kosten overige ruimten/multizalen	€ 2,346,452
7 Toeslag gebouw akoestiek+ trillingsvrije vloeren	€ 431,545
8 All-electric bouwkundige voorzieningen [Ambitieniveau BENG]	€ 161,430
2 installaties	€ 4,999,628
B E+ Wtb.	€ 4,999,628
1 Basis installatietechniek E+W	€ 4,520,028
2 Toeslag AV/ theatertechnische aansluitingen	€ 194,600
3 Liftinstallatie compleet	€ 285,000
4 Aardwarmte-installatie voorbereiding [aanleg installatie ntb]	
3 vaste inrichtingen en voorzieningen	€ 632,500
A Vaste inrichtingen en voorzieningen	€ 632,500
1 Vast meubilair; bars, garderobes, kassa, e.d.	€ 400,000
2 Lockers/ Garderobe	€ 112,500
3 Vast podium	€ 35,000
4 Grootkeuken opstelling inclusief apparatuur	€ 85,000
5 Tribune theaterzaal in TT	
6 Uitschuiftribune multizaal in TT	
7 Projectiecabine excl filmapparatuur in TT	

8 Los meubilair	
4 terrein	€ 400,000
A Grondvoorzieningen	
1 (90.1) Grondvoorzieningen	
B Opstallen (gebouwtjes, overkappingen enz.)	
1 (90.2) Gebouwtjes en overkappingen	
C Omheining en afwerking	€ 100,000
1 (90.3) Omheining (muren, hekken, poorten enz.)	€ 100,000
2 (90.4) Afwerking (verharding, beplanting, water)	
D Installaties in het terrein	€ 50,000
1 (90.5) Werktuigbouwkundig	
2 (90.6) Elektrotechnisch	€ 50,000
E Terreininrichting	€ 250,000
1 (90.7) Inrichting standaard	€ 250,000
2 (90.8) Inrichting bijzonder	
5 algemene uitvoeringskosten/diversen	€ 4,737,761
A Diversen (detaillering in ontwerpfase)	
1 (99) Diversen (in voorlopige plannen niet nader gespecificeerd)	
B Algemene uitvoeringskosten (project)	€ 2,155,095
1 (01) Algemene bouw(plaats)kosten: aanleg (1 perceel bouw en E+W)	€ 2,155,095
2 (02) Algemene bouw(plaats)kosten: exploitatie	
3 (03) Algemene bouw(plaats)kosten: opbreken	
C Coördinatiekosten nevenaannemers	
1 (04) Coördinatiekosten	
D Algemene bedrijfskosten (bouwbedrijf)	€ 1,709,709
1 (05) Opslag algemene bedrijfskosten (1 perceel bouw en E+W)	€ 1,709,709
E Winst en risico (bouwbedrijf)	€ 872,957

1 (06) Opslag winst en risico	€ 872,957
2 (07) Opslag afkoop risico	
C INRICHTINGSKOSTEN	€ 8,020,850
1 bedrijfsinstallaties	€ 8,020,850
A Bedrijfsinstallaties	
1 (Machines, robots enz.)	
B Bouwkundige werken t.b.v. bedrijfsinstallaties	€ 25,000
1 (Vloeropstortingen, putten, oplegnokken enz.)	€ 25,000
C Installaties t.b.v. bedrijfsinstallaties	€ 7,995,850
1 Theatertechnische installaties, AV installatie (opgave Theateradvies)	€ 7,995,850
2 losse inrichtingen	
A Inventaris	
1 (81) Verkeersinventaris (geleiding van verkeer)	
2 (82) Gebruikersinventaris (stofferings en meubilering)	
3 (83) Keukeninventaris (koel-/vrieskast, apparaten, serviesgoed enz.)	
4 (84) Sanitairinventaris (papierhouders, spiegels, handdoeken enz.)	
5 (85) Schoonmaakinventaris (stofzuigers, vuilcontainers enz.)	
6 (86) Opslaginventaris (kasten, stellingen, garderobevoorzieningen enz.)	
7 (87.1) Bedrijfsspecifieke inventaris (bijvoorbeeld medisch)	
8 (87.2) ICT-inventaris (computers en randapparatuur enz.)	
9 (87.3) Klimaatinventaris (airco's, ventilatoren enz.)	
B Bouwkundige werken t.b.v. losse inrichtingen	
1 (Vloeropstortingen, putten, oplegnokken enz.)	

C Installaties t.b.v. losse inrichtingen
1 (Generatoren,
brandstofleidingen,
waterleidingen enz.)

2 Makelaarskosten
3 Notariskosten
4 Splitsingsakte enz.

D BIJKOMENDE KOSTEN	€ 4,612,457
1 bijkomende kosten grond	€ 12,500
A Projectbegeleiding door de opdrachtgever	
1 Projectbegeleiding door de opdrachtgever	
B Honoraria (planontwikkeling en -begeleiding)	€ 12,500
1 Grondonderzoek (grondmechanisch, milieu)	€ 7,500
2 Akoestisch	
3 Archeologisch/cultuurhistorisch	€ 5,000
4 Opstellen gemeentelijke ruimtelijke plannen	
5 Overige [historische] plankosten	
C Heffingen	
1 Leges	
2 Precario	
D Verzekeringen	
1 CAR	
2 WA	
E Risicoverrekening	
1 Afkoop van loon- en prijsstijgingen	
2 Verrekening van loon- en prijsstijgingen	
3 Afkoop van overige risico's	
F Ontwikkelaarskosten	
1 Bemiddeling, coördinatie, enz.	
2 Algemene kosten ontwikkeling	
3 Promotiekosten (project)	
4 Verkooprisico	
G Verkoopkosten	
1 Verkoopbrochure	

2 bijkomende kosten bouw	€ 3,824,145
A Projectbegeleiding door de opdrachtgever	
1 Projectbegeleiding door de opdrachtgever	
B Honoraria (planontwikkeling en -begeleiding)	€ 2,605,145
1 Proces-/projectmanagement incl juridische advies/aanbestedingen	€ 600,000
10 Opmeting van het terrein	€ 10,000
11 Bouwkostendeskundige	€ 30,000
12 Overige honoraria t.b.v. bouw	€ 25,000
2 Programma van Eisen	€ 100,000
3 Architect	€ 733,191
4 Toezicht	€ 360,000
5 Constructeur	€ 176,973
6 Adviseur bouwfysica/ akoestiek	€ 150,000
7 Grondmechanisch onderzoek en - advies	€ 20,000
8 Adviseur installaties	€ 249,981
9 Binnenhuisarchitect	€ 150,000
C Aansluitkosten	€ 175,000
1 Aansluitkosten riolering	€ 25,000
2 Aansluitkosten water, elektriciteit	€ 150,000
D Heffingen	€ 900,000
1 Leges bouw aanvraag	€ 875,000
2 Precario	€ 25,000
E Verzekeringen	€ 144,000
1 CAR	€ 144,000
2 WA	
F Risicoverrekening	
1 Afkoop van loon- en prijsstijgingen	

2 Verrekening van loon- en prijsstijgingen	
3 Afkoop van overige risico's	
4 Risicoposten gerelateerd aan risicoanalyse	
G Kunst	
1 Kunst	
H Ontwikkelaarskosten	
I Verkoopkosten	
1 Verkoopbrochure	
2 Makelaarskosten	
3 Notariskosten	
4 Splitsingsakte enz.	
3 bijkomende kosten inrichting	€ 742,898
A Projectbegeleiding door de opdrachtgever	
1 Projectbegeleiding door de opdrachtgever	
B Honoraria (planontwikkeling en -begeleiding)	€ 727,898
1 Binnenhuisarchitect	€ 75,000
2 Adviseur installaties	€ 50,000
3 Bouwkostendeskundige	€ 5,000
4 Toezicht	
5 Theatertechnisch adviseur	€ 597,898
C Heffingen	
1 Leges bouwaanvraag	
2 Precario	
D Verzekeringen	
1 CAR	
2 WA	
F Kunst	
1 Kunst	
G Ontwikkelaarskosten	€ 15,000
1 Bemiddeling, coördinatie enz.	€ 15,000
2 Algemene kosten ontwikkeling	

4 aanloopkosten (bedrijfshuisvesting)	€ 32,914
A Bestuurskosten	
1 Inzet personeel eigen gemeentelijke organisatie	
2 Interimmanagement bouwperiode	
B Werving personeel	
1 Inzet personeel eigen organisatie	
2 HRM extern	
C Vervroegde aanstellingen	
1 Inzet personeel eigen organisatie	
D Schoonmaken eerste oplevering	€ 12,914
1 Schoonmaakkosten	€ 12,914
E Verhuiskosten	
1 Verhuiskosten	
F Openingskosten	€ 20,000
1 Openingskosten	€ 20,000
G Leegstand	
1 Beheer en onderhoud vacante gebouwen	
2 (NB. Huurderving = minder inkomsten, zie Rubriek Z.)	
H Tijdelijke huisvesting	
1 Tijdelijke huisvesting	
I Bedrijfskapitaal/kas	
1 p.m.	
E ONVOORZIEN 10%	€ 3,649,978
F BELASTINGEN 21 %	€ 8,242,450
F FINANCIERING	
G EXPLOITATIEKOSTEN	
H BATEN	
Grand Total	€ 48,405,126

Exploitatieschets Nieuwe Westlandtheater

Datum: 11 april 2024

Inleiding

Opdracht

Door bureau Theateradvies werd in februari 2024 aan Blueyard gevraagd een schets te maken van de toekomstige exploitatie van een nieuw te bouwen Westlandtheater, gebaseerd op de in een ruimtestaat gevatte opzet met drie zalen.

De opdracht werd aangekondigd op 21 februari, en bevestigd op 4 maart.

De opdracht werd uitgevoerd door Gabriël Oostvogel.

Reikwijdte, nauwkeurigheid

Deze schets is vanwege het nog zeer vroege stadium van de gedachten- en besluitvorming niet meer dan wat de titel zegt: een schets. Het geeft een idee van de toekomstige mogelijkheden van een nieuw gebouw en grosso modo van de bedragen die daarmee gemoeid zijn. De schijnbare nauwkeurigheid van de getallen, tot op de euro precies, is verraderlijk: die is het gevolg van de rekenmethode. Er is voor gekozen die bedragen toch zo, en niet afgerond op bijvoorbeeld duizendtallen, te laten zien, omwille van de herleidbaarheid.

Gebruikte gegevens

Deze schets is gebaseerd op:

- Een opgave van het gebruik van de toekomstige zalen door de directie van Westlandtheater de Naald
- Een opgave van tarieven, prijsniveau's etc. door de directie van Westlandtheater de Naald
- De concept jaarrekening 2023 van Westlandtheater de Naald
- Benchmarkgegevens van andere theaters, verzameld door Blueyard

Prijspeil

Alle gegevens zijn berekend op prijspeil 2023. Deze exploitatieschets is dus berekend als ware het nieuwe theater al in 2023 operationeel.

Toekomstige prijsstijgingen aan inkomsten- en kostenkant zijn niet van invloed op deze schets. De getallen in deze schets kunnen niet is absolute zin, zonder berekende inflatie-effecten, gebruikt worden voor toekomstige jaren.

Inflatieberekening

Uitgaande van een gemiddelde inflatie van 2,5% jaarlijks, is de stijging van kosten en baten in 2029 opgelopen tot 16% ten opzichte van 2023 (zie tabel hieronder). Dat betekent dat op **alle** getallen uit deze exploitatieschets een dergelijk percentage toegepast moet worden.

inflatie	2,50%
2023	100
2024	102,5
2025	105,1
2026	107,7
2027	110,4
2028	113,1
2029	116,0

Conclusies

1. Een nieuw Westlandtheater zal een **exploitatiesubsidie** (exclusief huurlasten en huursubsidie) vergen die € 399.581 (*prijsspeil 2023, zie 1.4 en 1.5*) hoger ligt dan die in 2023. Omdat de subsidie enkele jaren niet geïndexeerd werd, is de gemeente inmiddels bezig met een inhaalslag. In 2024 bedraagt de subsidie € 1.484.665, een verschil van € 216.000 met 2023.
2. In deze schets is nog niet gerekend met **subsidie specifiek ter dekking van de huur**. De huurlasten zijn nu niet te bepalen (zie conclusie 3). Ook is het gemeentelijk beleid ten aanzien van de subsidiëring van de huur nog niet bekend.
3. De **huurlasten** in de nieuwe situatie zijn in deze schets PM, want in deze fase onmogelijk vast te stellen. De lasten zijn onder andere afhankelijk van
 - de hoogte van de investering,
 - de mate waarin de grondexploitatie de investering dekt
 - de hoogte van de eventuele onrendabele top die de gemeente wil accepteren
 - het gemeentelijk beleid ten aanzien van huurbepaling (kostendekkend of niet; wat is 'kostendekkend' etc.)
 - het gemeentelijk beleid ten aanzien van de subsidiëring van de huur
4. De **subsidie per inwoner** (ex huursubsidie) zal **stijgen**
5. De **subsidie per bezoeker** (ex huursubsidie) zal **dalen**.

Exploitatieschets

Bezoekersaantallen

De bezoekersaantallen zijn het resultaat van de jaarlijkse aantallen evenementen in elke zaal de capaciteit van de zaal x de gemiddelde bezetting. Ook is gerekend met de mogelijkheid dat zalen in combinatie gebruikt zullen worden.

Schets Exploitatie Nieuw Westlandtheater			
Bezoekers theater programmering NIEUW	50.479		
bezoekers filmprogrammering NIEUW	49.375		
Deelnames culturele verhuur NIEUW	30.061		
Deelnames zakelijke verhuur NIEUW	7.508		
totaal bezoekers NIEUW	137.422		
bezoekers 2023	92.551		
PRIJSPEIL 2023		NIEUW	
INKOMSTEN			
Programmering en educatie	€ 790.936		
programmering film	€ 396.359		
ticketingservice/garderobe	€ 100.957		
verhuur cultureel	€ 108.020		
verhuur zakelijk	€ 97.460		
horeca theaterprogrammering	€ 175.665		
horeca filmprogrammering	€ 139.608		
Horeca culturele verhuur	€ 47.081		
Horeca zakelijke verhuur	€ 96.340		
Overige inkomsten	€ 72.500		
	€ 2.024.925	2023 € 1.488.288	
		1,36 factor directe opbrengsten NIEUW/2023	
Exploitatiesubsidie Gemeente 2023	€ 1.269.049		
Totaal inkomsten	€ 3.293.974		
KOSTEN			
Programmering en educatie	€ 767.208	3%	marge directe opbrengsten; directe kosten
ondersteuning amateurs en speciale doelgroepen	€ 50.000		
programmering film	€ 198.179	50%	marge directe opbrengsten; directe kosten
horeca theaterprogrammering	€ 57.970		
horeca filmprogrammering	€ 46.071		
Horeca culturele verhuur	€ 15.537		
Horeca zakelijke verhuur	€ 32.847		
Personele kosten	€ 1.566.584		
		2023	NIEUW
		aantal fte	factor
Huisvestingskosten (ex huur, ex gas,water,elektra)	€ 635.643	2023 * factor BVO	22,39
		BVO NIEUW	25,60
		BVO huidig	1,14
		factor BVO	2,27
		6457	2850
Huur	pm	afhankelijk van investering en huurprijsberekening	
gas, water en elektra	€ 50.000	huidig niveau, ivm BENG	
Algemene kosten	€ 131.647	2023 * factor personeel	
Verkoopkosten	€ 141.870	2023 * factor personeel	
Totaal kosten	€ 3.693.555		
Resultaat	€ -399.581	Extra subsidie nodig, naast huursubsidie	

Toelichting

Voor deze schets zijn de evenementen gesplitst in 'programmering en educatie', 'programmering film', 'verhuur cultureel' en 'verhuur zakelijk'.

Programmering en educatie

Dit betreft professionele voorstellingen en schoolvoorstellingen, met de nadruk op de Grote Zaal. Daarvan vinden er in totaal 151 plaats. Voor de gemiddelde bezetting van de programmering wordt gerekend met 65% in de Grote Zaal en 70% in de Middenzaal en de Kleine Zaal.

Programmering film

Dit betreft de filmvertoningen, die vooral in de Middenzaal (300) en de Kleine Zaal (700) worden gehouden, in totaal 1000. De gemiddelde bezetting is 25% in de Middenzaal en 30% in de Kleine zaal.

Verhuur cultureel

Dit betreft het gebruik door het verenigingsleven in Westland, en door dansscholen etc. Daarvan zijn er jaarlijks 145, waarvan het merendeel in de Middenzaal. De gemiddelde bezetting is 70%.

Verhuur zakelijk

Dit betreft verhuringen aan bedrijven, overheden maatschappelijke instellingen etc. voor bijvoorbeeld vergaderingen, presentaties, symposia en feestelijke bijeenkomsten. Daarvan zijn er 35 voorzien, in alle zalen, met een gemiddelde bezetting van 65%.

Vergelijking met huidige situatie

Ten opzichte van de huidige situatie (2023) komt de groei van het aantal bezoekers uit op 48%.

Inkomsten

Programmering en educatie, programmering film

Deze beide posten zijn het resultaat van het aantal bezoekers per zaal (zie 4.1) x de gemiddelde entreprijs ex BTW, ex ticketservice/garderobe, ex pauzedrankje. De ticketservice en het pauzedrankje zijn voor de kaartkoper in de kaartprijs inbegrepen, maar worden in deze exploitatieschets apart berekend, omdat de kosten hiervan ook apart berekend worden.

Verhuur cultureel en zakelijk

Voor de culturele en zakelijke verhuur zijn per dagdeel tarieven gehanteerd die overeenkomen met de huidige, of met de in de markt gangbare.

Horeca theaterprogrammering en filmprogrammering

In deze posten wordt bij theaterprogrammering uitgegaan van een gemiddelde besteding per bezoeker van € 4,-. Het grootste deel van dit bedrag wordt, zoals nu ook het geval is, in de theaterprogrammering al in de ticketprijs geïnd, om een 'portemonneeloze pauze' te kunnen realiseren.

Voor de filmprogrammering wordt uitgegaan van een gemiddelde besteding per bezoeker van € 3,50.

Horeca culturele en zakelijke verhuur

Uitgaande van ervaringscijfers wordt de culturele verhuur wordt gerekend met een gemiddelde besteding per bezoeker van € 2,-, bij de zakelijke verhuur (inclusief lunches, borrels en feesten) van € 14,50.

Overige inkomsten

Dit betreft de verkoop van advertenties, sponsoring en overige inkomsten.

Factor directe opbrengsten

Deze factor geeft aan de stijging van de inkomsten t.o.v. 2023, en wordt toegepast op sommige kostenposten – zie hieronder.

Exploitatiesubsidie

In deze exploitatieschets is gerekend met de huidige (2023) subsidie. Een tekort op de exploitatie is dan de benodigde extra subsidie, naast de benodigde (en in dit stadium onmogelijk vast te stellen) subsidie ten behoeve van de toekomstige huur.

Omdat de subsidie enkele jaren niet geïndexeerd is, is de gemeente bezig met een inhaalslag. In 2024 zal de subsidie € 1.484.665 bedragen. De in deze schets berekende extra benodigde subsidie zal dus voor een deel, nl. waar de verhoging van de subsidie in 2024 over een compensatie van kostenverhogingen in het verleden gaat, al de komende jaren gerealiseerd zijn.

Kosten

Programmering

Programmering en educatie kent historisch gezien een marge tussen de directe inkomsten en directe kosten van tussen de 0% en 2%. Gezien de grotere capaciteit van de Grote Zaal is hier gerekend met 3%.

Conform het in ontwikkeling zijnde Beleidsplan 2025-2028 wordt een extra post van € 50.000 besteed aan programmering voor speciale doelgroepen (€ 12.500) en aan ondersteuning van amateurs (€ 37.500).

Voor de filmprogrammering ligt de marge tussen de directe inkomsten en directe kosten steeds iets boven de 50%; daar is ook hier mee gerekend.

Horeca

De kostenposten horeca betreffen de materiële kosten, waarbij gerekend wordt met 33% inkoop.

Personele kosten

De personeelskosten betreffen alle kosten: behalve loonkosten ook kosten als premies, inhuur, opleiding, verzuimverzekering, salarisadministratie, kantinekosten etc.

Van het huidige personeelsbestand is per functie bekeken in hoeverre die beïnvloed wordt door een hoger aantal activiteiten en bezoekers. Op die functies is de factor 'directe opbrengsten NIEUW/2023' toegepast ((zie 4.2.6.).

De stijging in FTE's is in een factor weergegeven, die op enkele kostenposten toegepast wordt (zie onder).

Huisvestingskosten

Het gaat hierbij om kosten voor schoonmaak, onderhoud (incl. dotatie aan MJOP), belastingen, verzekeringen, afschrijvingen etc. Op de kosten van 2023 is een factor toegepast op basis van Bruto Vloer Oppervlak (BVO).

Huur

De kale huursom is hier p.m. opgenomen. Deze post is van zoveel factoren afhankelijk, zoals de hoogte van de uiteindelijke investering en de keuzes die de gemeente zal maken met betrekking tot de dekking daarvan, dat het doen van een aanname in dit stadium onverstandig is.

Gas, water en elektra

Deze post is (afgerond) op hetzelfde niveau als in 2023. Ervan uitgegaan mag worden dat het nieuwe gebouw op zijn minst op BENG-niveau wordt uitgevoerd (Bijna Energie Neutraal Gebouw), waardoor de energielasten aanzienlijk lager zullen zijn dan in het huidige gebouw. Het toepassen van de BVO-factor zou niet reëel zijn.

Algemene kosten

Het gaat om kantoor- en IT-kosten, verzekeringen, accountant, advies etc. Op de uitgaven van 2023 is de factor van de stijging in FTE's ((zie 4.4.3.) toegepast.

Verkoopkosten

Dit betreft kosten van marketing: reclame, programmaboekje, website etc. Op de uitgaven van 2023 is de factor van de stijging in FTE's ((zie 4.4.3.) toegepast.

Resultaat

Het (negatieve) resultaat is te lezen als de extra benodigde subsidie. Dit is exclusief de kale huurlasten en geormerkte subsidie daarvoor. In 4.3 is beschreven dat dit verschil al zeker, en wellicht in latere jaren ook, deels ingelopen zal worden, omdat de Gemeente Westland een inhaalslag maakt in verband met eerder niet toegekende indexatie.

benchmarkcheck	Westlandtheater	gemiddeld 2022 (benchmark BY)
<i>gemeentelijke subsidie t.o.v. omzet 2023</i>	46%	51%
<i>idem, NIEUW, met extra subsidie, ex huursubsidie</i>	45%	51%
<i>loonkosten/fte 2023</i>	€ 62.639	€ 57.512
<i>omzet/fte 2023</i>	€ 129.740	€ 168.035
<i>omzet/fte NIEUW</i>	€ 144.287	€ 168.035
<i>subsidie/inwoner 2023</i>	€ 11,04	€ 24,83
<i>subsidie/inwoner NIEUW</i>	€ 14,51	€ 24,83
<i>subsidie per bezoeker 2023</i>	€ 13,71	€ 38,71
<i>subsidie per bezoeker NIEUW</i>	€ 12,14	€ 38,71

In deze tabel zijn enkele relevante kengetallen verzameld. De kolom 'gemiddeld' is gebaseerd op een benchmark die door Blueyard is uitgevoerd met zes theaters, verspreid over Nederland (jaarrekeningen 2022).

Kijken we alleen naar de kolom 'Westlandtheater' dan valt op dat het percentage subsidie ten opzichte van 2023 schijnbaar daalt. Dat komt omdat de huursubsidie nog niet in deze exploitatieschets is verwerkt. Dit percentage zal in werkelijkheid dus hoger liggen en meer aansluiten bij de benchmark.

Het kengetal 'loonkosten per fte' is dat in 2023. Het sluit goed aan bij het gemiddelde in de benchmark, die immers gebaseerd is op de jaarrekeningen van 2022. In de methodiek van deze schets blijft die in de nieuwe situatie gelijk – de loonkosten worden immers evenredig verhoogd met de inkomsten.

Hetzelfde geldt voor het kengetal 'omzet/fte.' Hieruit valt op te maken dat de personeelsbezetting van het huidige Westlandtheater onder die van het gemiddelde in de benchmark ligt, en in de nieuwe situatie daar beter bij aansluit. De verklaring hiervoor is dat de benchmark vooral grote theaters met meerdere zalen bevat, waardoor overheadkosten relatief lager zijn. In kleine theaters, zoals het huidige Westlandtheater, is de overhead onvermijdelijk groter. Wanneer de omzet groeit, groeit de overhead niet evenredig mee, en wordt de omzet per fte ook hoger.

De subsidie per inwoner (gerekend is met een inwonertal van 115.000) is in 2023 erg laag vergeleken bij het gemiddelde in de benchmark. Gerekend met de subsidie inclusief de in deze schets berekende extra subsidie (exclusief huursubsidie), komt dit kengetal iets meer in de buurt bij dat gemiddelde, maar bedraagt het nog steeds minder dan de helft.

Voor de subsidie per bezoeker geldt ook een substantieel lager kengetal dan het gemiddelde in de benchmark. Dat getal zal, gerekend met de extra benodigde subsidie (exclusief huursubsidie), dalen vanwege het grotere bereik en de grotere aantallen bezoekers.

